

నిశ్చయసానందము

విద్య త్క వి ర త్న
మత్స్య సుబ్బారాయ దైవజ్ఞమనేచే
ర చి గుం ప బ డి,

(శ్రీ) మంత్రేన సత్సనారాయణ రాజగారి
(చెరుకుమల్లి P. B. పె) సి డెంటా)
సంపూర్ణసహాయమున గ్రంథకర్తగారిచే ముద్రింపబడినది

1953

క మ ల కు టీ ర్ పె) థ్,
న ర సా పు రం.

(All rights reserved to the author)

మె 1-0-0

పీఠిక.

విద్యత్క-విరత్న శ్రీ మన్మథ సుబ్బా గాయకుగారి నూతనసృష్టి
ముకు "నిశ్చేయనాటకము" నాంధ్రాభివృద్ధిచయముచేయు
భాగ్యము గల్గినందులకు సంతస్థుడను. రసకీర్తి వృత్త్యలం
కారాదులచేతను కథాసంధానకౌశలముచేతను, భాషాపాటవము
చేతను పాత్రోపాసనాచారుచేతను, సకలజనచేతో మోదకరము,
నున్న తాదర్శ్యవృద్ధ్యమునునైన యీ కావ్యము కవిగారి యితర
కావ్యముల సంప్రదాయము నేనునుసరించి, వివేకబోధకమై యల
రారుచున్నది. ఈ గ్రంథమున నిస్సాగమైన పద్యము మందునకైనను
గానరాదు. ఏదోయొక చమత్కార చూ, అంకారమో యుత్కృష్టసీతి
బోధయో మానవప్రకృతి పరిశీలనమో, బాహ్యస్యకృతి వర్ణనమో,
లోకోక్తియో రచనాప్రాగల్భ్యమోలేని పద్యము మగన్నట్టదు. లోకో
క్తిలు, నీతులు, భావానుకూలభాషాగతులు, శబ్దాలంకారములు,
అర్థాలంకారములు శ్లేషలుప్రోడశల్కలు, ప్రాసపాటవము పత్ర్యక్ష
రచనవిశ్వానిరోధ్యమైనట్టి కీర్తికవిత్వములు వెక్కువలందు గన్నట్ట
గలవు. బాషలలితియు, ధాతుసంఘటనదృశ్యము నిర్దిష్టమును.

ఈ కవిత్వజని కవితాపావీణ్యమునకు జోతై నది. కథాసంవి
ధానకౌశలము. దీనిని చదువబ్రాంభించిన తోలుదొల్త గ్రీకురాణి
యగు క్రిసెల్డా, నామదికి గోచరమై పిదప మాయమైనది. ఆమెకథ
సతి దుఃఖాంతముగాగాక మిక్కిలి యద్భుతమగు సుఖాంతముగానిది
చిత్రీకరింపబడినది. ప్రతిపాత్రీయును తీర్చిదిద్దినయట్లుండి వివేకమును
వెదజల్లుచున్నది.

సతీపతిధర్మములు, రాజధర్మములు, సచివధర్మములు, మానవ
ధర్మములు, ధర్మవిజయము మున్నగునవిందు చక్కగా వెలయింప
బడినవి. ఈ గ్రంథము విద్యార్థులకు భావభాషాభివృద్ధిమగుటచే
పాఠ్యగ్రంథముగ స్వనిధముల తిగియున్నది. ఇద్ది విద్యార్థులకేకాక
విజ్ఞానపిపాశువులకును విద్యానర్హులనుట సుంతయు సతిశయోక్తి
కానేరదు. చదువుకొలదియు పాఠకులే యిందలి గుణములు గ్రహిం
పనేర్తురుగాన నిర్దురభీతిచే నిందువ్రాయవిరమించుచున్నాడను.

బహువల్లభుల పురుషోత్తం M. A.

యోగ్యతాపత్రమ్.

శ్రీమత్పురమహంస పరివ్రాజకాచార్యవర్యయమనియ మాద్య
ష్టాంగ యోగానుష్ఠాన నిష్ఠాగరిష్ఠ, తపస్సంపన్న, సకలనిగమాగమసార
హృదయకాండత్రయ ప్రవర్తక, భక్తకార్యకల్పదుగ్ధిను, సర్వతంత్ర
స్వతంత్ర పరమపావనీయ ద్రవిడదేశాంతర్గత చిత్రానదీతీర త్రిగూటా
చలక్షేత్రవాస, శీదత్తాశ్రేయ మతాధీశ శ్రీసిద్ధేశ్వర పీఠప్రతిష్ఠాప
నాచార్య శ్రీమచ్చంకర భగవత్పాద పద్మారాధక, శ్రీమానానంద
స్వామి పర్యాయపద విరాజమాన శ్రీశ్రీశ్రీ శివచిదానంద సరస్వతీ
స్వామినామాజ్ఞానురాజేణ శ్రీసిద్ధేశ్వర పీఠాధిపతితానాం అనేక
భాషాకోవిదానాం శ్రీమత్పురమహంసేత్యాది సకలవిరుదావళీ విరాజ
మానానాం శ్రీశ్రీశ్రీ జగద్గురు విజయనంద భారతీస్వామికాం
కరకమల సంజాత శ్రీమత్పాలపీఠాధీశ్వర శ్రీశ్రీశ్రీ జగద్గురు శ్రీత్రివిక్రమ
రామానంద భారతీస్వామిభిః, అనేకమండల దత్తధర్మోపన్యాస
విరాజమానైః.

పశ్చిమగోదావరీ మండలాంతర్గత ఝీరారామపురి వాస్తవ్యస్య
శ్రీముత్యమశేషకళ్య సుబ్బాగాయశక్రణే జ్యోతిషకవిత్వ వేదాంత
శాస్త్రీషు ప్రజ్ఞావిశేషం పండితసమక్షం పృత్యక్షీకృత్య ముదా నారా
యణస్మరణపూర్వకే ఆశీర్వాదపురస్కరేచ దత్తే ఇమే విరుదే.

(1) దైవజ్ఞమణి (2) విద్యత్కవిరత్న ఇతిచ ఇతి శారాయణస్మరణం

శ్రీత్రివిక్రమ రామానందభారతీస్వామి

శ్రీసిద్ధేశ్వర పీఠాధిపతి, కుర్తాళము, తిరునల్వేలిజిల్లా

లైఫ్ ప్రెసిడెంటు, శంకరవిద్యాలయము బాపట్ల.

శ్రీరామపంచాయతన బ్రహ్మవిద్యాలయం; అనకాపల్లి.

శ్రీవేదవరీషత్, విజయనగరం; శంకరమఠం. విజయవాడ.

విజ్ఞప్తి

కం. పదితొమ్మిది వందలము

ప్పదియారవ వర్షముందె ప్రభవంబగు ని

య్యది వచ్చెనేటి కచ్చన

కు, దయన్ నెచ్చెలులు హెచ్చుకూరిమిఁ దేరన్.

మ. స్వకృషిన్ వేగముగించి నన్ గని తమిఁ బద్యావళిఁ వ్రాయఁజే

యకనిద్రొంపని గణ్యుడౌ గిడుగువంశాంబోధి చంద్రుండు జా

నకి రామాఖ్యునికిఁ గృతజ్ఞుడనుతన్ మాన్యాత్ముసాయానఁగా

కిఁక సేసేపదునేడు వర్షములలో నేకావ్యమున్ వ్రాయమిన్.

మ. వశమా నాకనకిచ్చునాడెఁగొని కావ్యంబచ్చునందెచ్చి భ

వ్యశుభోక్తిఁ ననుగొరవించిన లసత్వంగూరి వంశాంబురా

శి శరత్కాల నిశాతుషార నిలయున్ శ్రీనారసింహహ్వయున్

దశదిగ్వాప్తయశోవిశాలుగదయఁ దై వంబుకాపాడుతిన్.

కం. స్ఫుటభక్తి నీశువేడెద

నఁబు కమలకటేర ముద్రణాలయనాథుం

దఁబుకున సమయమునకు నా

కీలు సాయంబైన సఖులనెల్లర బ్రోవఁ.

మ. అనుబంధమ్ముగ వ్రాసి చేర్పఁబడు పత్రాలిన్ గడువేగ మ

చ్చనకుఁ దెచ్చుట హెచ్చునాయపడు సంశుద్ధాంతరంగాన బొ

ల్చిన యాకేసరి ముద్రణాలయ విభుఁ శ్రీవైడిమర్యాఖ్య వం

శ్శుని నైశ్వర్యము లిచ్చిబ్రోచుహరి శ్రీసూర్యప్రకాశహ్వయుఁ.

గీ. ఎంతజాగరూకతతోడ నేర్పఱచిన

నచ్చుతప్పులు దొర్లంగ నయ్యెనిందుఁ

దుదినిజేర్చంగఁబడియె వానిదయఁగాంచి

కలుగు శ్రీమకు క్షమింతురుగాత బుధులు!

శా. శ్రీరమ్యమ్మ బుధాశిగమ్యము గుణశ్రీసౌమ్యము బండితా
 భీరాజన్నిలయమ్మనౌ చెఱుమల్లి గ్రామమందెన్నిక
 మీరంగల్లిన త్రిత్రయాన్వయమునక జెన్నొమ్మశ్రీ మంజున
 స్సానోద్వంశమునక యశంబుగనె బ్రజ్ఞక బద్మరాజెంతయున్.

మ. అతివిఖ్యాతి వహించిమించిన ఘనుడౌ పద్మరాజాఖ్యుడౌ
 దృఢసేతా సత్యమందుగాంచె సుతులక గ్రేతాగ్నులోయంచుంగీ
 ర్తితిమూర్తిత్రియమో యటంచుజనులార్వక స్తోత్రముల్ నేయంగా
 నతుల పౌంధవులైన మువ్వరను పిఖ్యాత ప్రభావాధ్యులక.

సీ. వీరిలో జ్యేష్ఠుండు వేంకటాచారాజు
 వితరణ ఖనియంచు బేరుగాంచె
 ధీరుడందు ద్వితీయుడౌ రంగరాజాఖ్యుఁ
 డతిదైనిసకుడుగా యశము గాంచె
 నమలుడందు ద్వితీయుడగు దుర్గరాజాఖ్యుఁ
 డుదకంబులిసి కృష్ణులొనరబెంచె
 స్థానిక సంస్థలీతని వరింపఁ బ్ర
 సిద్ధకార్యము లెన్నొచేసి మించె
 సందురంగరాజాఖ్య సౌమ్యగుణపేటి
 కమల లక్ష్మీనరనమాంబ యందు బాడమె
 ప్రధితరఘురామచింతాపరాయణుండు
 ప్రణతు సుగుణుండు సత్యవారాయణుండు.

సీ. భూపతిరాజు లక్ష్మీపతిరాజాఖ్య
 దాతయే వాని మాతామహుండు
 వేంకట నరసాఖ్య విశ్వేశ్వరవిమలగు
 ణాడుయే వాని యమ్మమ్మగారు

వేంకటకృష్ణరాజాంకిత యాచక

త్రాతయవని జ్యేష్ఠమాతులుండు

ప్రథితవేంకటకృష్ణసింహరాజాఖ్య సద్గుణ

మణియెవ్వని ద్వితీయ మాతులుండు

నట్టి సద్గుణవ్రాతు దయానమేతు

భవ్యగుణపూతుక్షత్రియవంశజాతు

నార్తసుర భూజనుతియింతు నమలజేజు

నలఘు తరసత్యనారాయణాఖ్యరాజు.

శా. లేఖ్యోల్లక్షణమండితంబయిన బల్ పెన్మెల్ని వంశంబునన్
ముఖ్యున్ బండిలకీర్తి తాఖ్యురసదీప్తున్ సూర్యనారాయణ
ప్రఖ్యాతోన్నత రాజపుంగవుని విద్యతోభితున్ మామగా
విఖ్యాతంగొనె నీమహామహుండుసంప్రీతాత్ముడై యెంతయున్.

ఉ. మాయరే! యేమి తెల్పనగు, మం తెన వంశవయోధిచంద్రుడై
శ్రీయుతుడనె సుధీయుతుడు శిష్టజనస్తుత సద్గుణాభ్యుదయ
న్యాయపథానువర్తియున నంతయశోస్వతుడైన సత్యనా
రాయణరాజగీరుని మహుల్లర సచ్చితావశిష్టిని.

మ. జనవితప్రబలాభ్యుదయ్యుం గనఁడీషణాత్రదర్శంబు, సా
గిననున్ జేరఁ డధర్మపద్యను, రక్షేణుంబె కాంక్షించు, ని
త్యసిరాడంబరజీవియై మను నచంతాత్మ్యస్సతిన్ గ్రాలి; కా
నన. బంచాయతినోర్డు పొందువిడకెప్పున్ వీరిఁదన్నాధుగన్.

కం. సిరియును వాణియు నొక్కట

వరలరు భువినన్న వార్త వమ్ము గమిగులన్

సిరినొంది కావ్యవిదుడై

కరమరుదుగదనరునీ యఖండ గుణుండిటన్.

శా. ఆసామ్యాత్ముని లేమి యప్రతీమురాలా నా యశంబొందుల
క్షీణీసీతాఖ్యను దైవభక్తి బలిభక్తిన్ దీనదాస్యాదిర

తానక్కి వరదానశక్తి ఘనవిద్యారక్తి యుక్తి మహా
ల్లాసం బేసమయంబునం దెసగి కల్లల్ లేని నచ్చలయ్యె.

ఉ. ఆయిలు సాచ్చివచ్చుప్రతియాచకుఁ డర్థియు బందుగుల్ సఖుల్
శ్రీయుతులై న నిర్ధనులు శిష్టు లపండితులై నఁ గూడ యా
హమని హాయినించుచు దవర్పిత సత్కృతి గౌరవాదరా
మేయవిధానముల్ గుఱిచిమేలుగఁ బల్కుదు రెల్లకాలమున్.

గీ. ఆసతీవతులిరువురు నఖిలనదు
ణాళినొకరొకరిని మింతురందుమరియు
కేవలము రామగుణసీమ గీముగోము
ప్రేమనోము నేమరకేమి క్షేమమలర

కం. మచ్చునకుఁ బొందునననే
పొచ్చెములేట్టి సుగుణమూర్తుల గనెనా
యచ్చపుయుగ్మయు ముచ్చట
హెచ్చగ పుత్రునొక పుత్రినెల్లరు బాగడన్.

చం. తనయుఁడు రంగరాజు విబుధస్తుత సద్గుణుఁడౌచు నాంగవి
ధ్యనుఁ గొనుచుండెఁబట్టము, సుతామణి సీతయు సీతయైస్వవ
ర్తనుభ యవంశకీర్తులఁ గరమ్ముఁదిరంమ్మధికిమ్ము జేయు వీ
రిని సుఖసంపదాయువులఁ బ్రేమనుఁ బోతురుగాత దేవతల్!

ఉ. ఆచులఘుప్రవర్తనుఁ డుదంచితకీర్తి యుతుండు సత్యనా
రాయణరాజ సామమిమలాత్ముఁడు నేరచియించినట్టి ని
శ్రేయస సచ్చరిత్రమును ప్రేమఁడి నచ్చునఁదెచ్చు మూల్యమ
త్యాయతలీల నిచ్చుటకు నాస్థనుఁ జూపెనముత్సు కంబునన్.

తా. ఆయుస్సత్యసుఖాయుడున్నతులు సమ్యగ్గీలఁ బెంపొందగా
నాయీశాచి సమస్తదేవతలు ప్రేమానంద పూర్ణాత్ములై
సాయంబాదురుగాక వీరలకు నీనద్వంద జాతాళికె,
గేయంబై న ప్రసిద్ధకార్యతతులఁ డేమంబిడఁ డౌన్దలిన్.

శా. శ్రీవాణీశ రమేశ శీతనగజాచేతోధవుల్ భూరిధీ
సావీణ్యంబుల నీజగాలనృజియింపన్ బెంపనుంపంగ నే
భావాతీతుండు నిల్చి వారిఘనసేవల్ పొందునాముర్తి నా
కేవేళక విజయోన్నత ప్రదుడుగా నెంతేనిఁ గాపాడులెక.

శా. శ్రీమద్వివ్యమునీంద్ర సేవితలసచ్చిక్తాత్ముడుక, నిత్య ని
ప్రాముండద్యుడు నామరూపగుణ నిస్సంగుండ జుండుక జగ
ద్ధాముండయ్యను ధర్మరక్షణకు నిత్యంబుక బ్రయత్నించు శ్రీ
రాముండీకృతి నెల్ల కాలమును సంగక్షిచుదాతక గృపక.

కం. గణనాయకరూపంబున
గణుతింపగఁ బడుచు విఘ్నగణ వారణకా
రణచనుడై తగునీశుచ
రణమెంచెద నాదు కృషికరమ్ము ఫలింపక.

చం. అనులినలీల నాదుహృదయాంతర వీతమునందు నీదు ది
వ్యనుహితరూపముక నిలిపి పొందితభక్తి నుతించెదక భవ
ద్విసుల కృపార్థదృష్టి నను వేగని నాకులలిక స్రవింపజే
యుము సుకవిత్వధారను మహోత్తము లెల్లరు మెచ్చభారతీ!

మ. సరసజ్ఞాన కవిత్వ చూతవిటవీశాభాస్థితంబై నిరం
తరమున్ నిస్తుల రామనామ మధురోద్యన్నామ గానంబు నుం
దరలీలక దిశలెల్ల హాయిగొన దద్దక జేయు వాల్మీకి భా
స్వర సత్కౌకిల నాశ్రయింతు సుకవిత్వబిబ్బ నత్యంతముక.

కం. వేదపయోనిధులన్నిటి
మేదురమతిమె మధించి మేలగుసారం
బాద్యతి కవితల గూర్చిన
యాదివ్య కళా విలాసు వ్యానునుతింతుక.

గీ. తక్కుగగు సంస్కృత కవీంద్రతతికి ముక్తి
యాంధ్రకవినేత లెల్లరు నభినుతించి

కం. ఆ వేంకటరామునకును

నా విమలుని వెలది సుబ్బమాంబకు గోడుక్షణ

దేవీత్రితయంబనగా

నావిర్భవ మొందిరి ముపురాత్మజులులలిన్.

గీ. భాతికరువులలోన విఖ్యాత దాన

ధర్మములుఁజేసి మించిన దైవసముఁడు

మాన్యమగును సుబ్బరాయ మహితకీర్తి

యలమి వేంకటరాముని జేస్తునుతుఁడు.

ఉ. శ్రౌతమునందు స్మార్తమునఁ జక్కనిపాండితిమించి సర్వసం

క్రీతిమెలంగి క్షీరపురిఁ బెద్దగఁగ్రాలిన సుబ్బరాయ వి

ఖ్యాతుని కల్లసోమమయు నా నరసాంబయు లక్ష్మీదేవియున్

బూతలు సోదరీమణులు భూరియశః పరిపూర్ణ లెంతయున్.

సీ. “భూసురాన్వయ శుక్తి ముక్తాపలంబు నా

జనియించి యామ్నాయసమితి నెల్ల

సాంగార్థముగ దాము చదివి శిష్యాళికి

సభ్యాపనముచేసి రార్యసభల

కటుకంబున నొక్కకణమైన యర్థుల

కిడనిచో దివ్యాన్నమిడిరి వీరు

వేంకటరామాఖ్య వెలసె నెవ్వరుథాతి)

వితరణమున కర్ణు వెరగువరచి

గీ ఆయనకు సుబ్బరాయాఖ్య ఉపతరించె

జ్ఞరదేవళముల బొగుచేయుటలును

పేదలకు వివాహములు గావించుటలును

పెరకు సాయపడుటలును వీరివేడ్క.”

శా. ఆవంకఁ నుకవీంద్రులెందరో తదీయంబౌ చరిత్రంబు సం
భావింపఁ గనియున్ నిగర్వియగు సుబ్బారాయ ధీశాలి సీ
తావామాంగిని సాధ్యిగాఁగని సుపుత్రశ్రేష్ఠులఁ మువ్వరఁ
దావాహ్నిత్రయమట్లుకాంచి ఘనమోదంమెప్పఁగా వర్ధిలెన్

శా. శ్రౌతస్తార్తములందు వైద్యమున చంచద్ధర్మశాస్త్రంబునన్
జ్యోతిశాస్త్రమునందు బ్రజ్ఞ గడు విజ్ఞుల్ మెచ్చఁగాఁబొంది వి
ఖ్యాతిఁ గాంచెను రామలింగ లసదాఖ్యఁ జ్యేష్ఠుడామువ్వరఁ
జేతోమోదముఁగాఁగ జేకొనితమిన్ శ్రీసుబ్బమాంబాసతిన్.

ఉ. కోరితనంతనే నడచి కూరిమిఁ జాపపయిన్ బరుండి వే
నూరికేఁబోయివచ్చు నొక యోధునిమాదిరి బంధుమిత్రులఁ
జీరి యొక్కరిన్ గని ప్రసిద్ధములౌ హితముల్ వచించి యే
వారును బలత్కరించకుడు వంతను చెందకుడంచుఁబల్కి సు
స్థిరమనంబుతో నుపనిషత్పఠనంబొనరించి ప్రాణముల్
ధీలవీడు నీఘను సుధీమహిమోన్నతి ప్రస్తుతిన్ గన్.

కం. ఆ మువ్వరిలో గనిష్ఠుం
డౌ మాన్యుడు వేంకటరామయాఖ్యుడు వెలయున్
గామేశ్వరీ సతీయుతుఁ
డామోదకరాంతరంగుడతిధృతిఁ ఘనుడున్.

చం. నిజపురి కేబదామడను నిల్వగనై మృతిపైకొనంగ న
క్కజముగ నప్రయత్నముగ గానగనౌ తన దత్తపుత్రుతోఁ
డఁజనువుమీఱఁబల్కుచు హతాద్విధి, శాంతముమీరఁ దారకొ
గ్రజవముతో మృతింగను నఖండవచిత్తుడు తన్మహాత్ముడున్.

ఉ. స్థాయదమేయకీర్తియు నవార్యమనస్తదార్థ్యశోభితుం
డాయత లొకికాగ్గిని నిరంతర తారకనామ చింతనా

మేయ మతిప్రభాసుడును మేదురవర్తనుడైన సూర్య
నారాయణమూర్తి మజ్జనకుడందున మధ్యముడుత్తమాత్ముడున్

చం. తలగడ ఎత్తు జాలడిట దావుగనుండు మటంచుబిల్చి ని
శ్వలమతి నాయెడిక నలను జక్కగజేరిచి జ్యేష్ఠసోదరుం
డెలమిని వేదశీర్షములు నింకొకప్రక్కను దారకంబు నేఁ
బలుకుచునుండు సర్వహితబంధులఁ జుట్టునుజేరినిల్వ గుం
డెలఁయిఁజేయివైచిగొని తీవిగ ఇంతమనంబుతోడఁ బ్రో
జ్వలగతిఁ దాను దారకముఁబల్కి యకుంతితహాసవత్ప్రైఁ
యలఘువిధిన్ శరీరమును హాయిగ స్వీయగృహంబునందు ని
స్తులగతివీడు మజ్జనకుఁ దోరపుఁబుణ్యముఁ బ్రస్తుతించెదన్ .

ఉ. న్యాయపథానువర్తిని యనంతమహీసురదేయనిస్తలా
మ్నాయచయుక్ దపోనిధి సనారతివైదిక ధర్మశీల శా
రేయు సమస్తసద్గుణగర్విష్ట విశిష్టదుష్ట సూర్యనా
రాయణ దీప్తి తాహ్వయు ధరామరవంశవర్షిఁ దలఁచిగన్ .

ఉ. వేదసగంబుఁగాగ బృథివీతలమందు సమస్తదిక్కులం
దాదరగౌరవాదులు మహత్తరుఁడౌ కనకావధానియుక్
మేదురకీర్తి యుక్తుఁడు సమేయమహోత్తమ ధర్మకార్యదీ
క్షాదళితాఘజాలుడగు కామయయున్ బినతండ్రులయితగన్ .

సీ. జ్యోతిష భైషజ్య సత్కవిత్వకళాప్తిఁ
గ్రాలడి వేంకటరమణమూర్తి
అతులిత సౌస్కృతవ్యాకరణాది శా
స్త్రముల బోధించిన రామమూర్తి
అతులోపనిషదర్థతత్తిని హిందీఁ బ్రజ్ఞ
నలరారు సూర్యనారాయణుండు

ఆస్థానముల భూరియశమందుచున్న సం

గీతశాస్త్రజ్ఞుండు కృష్ణమూర్తి

గీ. భ్రాతలుఁగఁగ్రాలఁ గాల్పాధభట్ట వంశ
దీపమైన కామేశ్వరీదేవి తనదు
సాధ్యుఁగాఁగఁ జేకొనుచు మజ్జనకుఁడెలమి
సర్వవిధ సౌఖ్యబాలము లుర్విఁగనియె.

ఉ. ఈశ్వరభక్తినిఁ గడు నిజేశ్వరభక్తినిమించి సామ్యగా
విశ్వసితాఖిలార్యగుఁడపేటిగ మేటిగ సాటివారిలో
శాశ్వత కీర్తినిన్ గనిన సాధ్యుకి నాజనయిత్రియైన కా
మేశ్వరినిన్ మదీయపిత మేదురభక్తిఁ దలంచఁ మ్రొక్కుదున్.

క. వినయముభక్తియురక్తియుఁ బెనగొన బిట్టభీనుతింతు విమలతరయశో
ధనులును విజ్ఞానఖనులుఁననగాఘనవినుతిఁగన్నయట్టి పితరులన్.

షష్ఠ్యంతములు.

కం. శ్రీకరునకు ముక్తిపద
శ్రీకరునకు భక్తజన వశీకరునకు మో
దాకరునకు జయకరునకు
శ్రీకాకుత్స్థాస్వయాభిశీతకరునికిఁ

కం. ఖండిత చంద్రాంకధను
గ్గండునకుద్దండకీర్తి తతిపూర్ణ బి
హ్మండునకు కాండ కాండో
చ్చండితిరిపుషండునకు యశశ్శౌండునకుఁ.

కం. పృథుల రఘువంశదుగ్ధాం
 బుధిపూర్ణ సుధాకరునకు మునివరకథి త
 ప్రధిత చరితా ప్రకరునకు
 బుధనుత కళ్యాణ సుగుణపూతవరునికీ.

కం. వనజోపమ నేత్రునికును
 వనజభవాద్యఖిల దివిజవారవినుత పా
 వన జీవన ఘనునకు యశా
 వన జాతకుగుణభుజంగ పక్షిందునికున్.

కం. శ్రీరామునకు మునిమనోం
 భోరు హాథామునకు భక్తిమూర్తిప్రద సు
 స్ఫూరిత నామునకు, దనుజ
 వారవిరామునకు భక్తవరకామునకున్

గీ. పాదనీరేజయుగ సమర్పణముగాంగఁ
 గడువినయ మొప్పనిపుడు బలంగనున్న
 యట్టి నిశ్చేయసానందమనెడి కావ్య
 మునకు గల కథాకామ మెట్టిదనినఁ గ్రమత.

కవిగారి ఇతరగ్రంథములు.

1. భక్తితత్వసుధాలహరి
2. హితైషిని
3. విదుషి (వద్యములలో నవల)

వలయువారు:- ముత్యసుబ్బారాయుడుగారు, పాలకొల్లు
 ప. గో. జిల్లా. అనివాయుడు,

నిశ్చయ సానందము.

ప్రథమా శ్వాసము

శ॥ శ్రీ మద్వాణీశ రమే
శోమేశ్వరరూపరక్షితోత్తమ విబుధ
స్తోమా సకలౌపనిషద్ధామా!
రఘువంశసోమ ! తాపసకామా ! 1

క॥ “శ్రీమంతంబును భాస్వ
ప్రీమత్యేవ్యము సమస్తద్విగ్ధాప్తయశః
శ్రీమంతము వైజ్ఞానిక
భామంబును సగుచు భారతక్షిణియొప్పుకా. 2

చ॥ కలుముల కాటపట్టు బుధకాండము చేరెడి రచ్చపట్టు శ్రీ
కలితుల చేతిపంట యధికారమదాంధుల కగ్గిమంట తొ
లలనకుఁ బూలదండ విమలశ్రితకోటికి పైడికొండయున్
ఖలతృణపాళికి జ్వలనఖండము భారతఖండమెంతయున్. 3

శా॥ కర్మప్రాభవమున్ వివేకము సశక్యంబైన యాత్మస్థితిక
ధర్మాంతగతమర్మముల్ జెల్పి శాస్త్రోక్తమముల్ చేవమై
త్రిరూపించి సమస్తకటములకా దెల్విక గడుకా మించియే
కర్మబివ్బడు హిందూదేశమిటు వెన్నన్ బట్టె నన్నింటిలోకా. 4

క॥ శ్రీ సోమగూర్చెడి పేరల

నూనుచు భర్తూ భర్తూ మోడకు మని మోడ

తేదియు బలుకుచు గొండకు

కానివనులు నేతు నేమి కర్మము జగతికి! 6

చ॥ అనవరతలు మృత్యువెనుకై గరియించుచు నుంటి బోవు వే
ళను దశమోట నెన్ను గొలంగియురామి భనంటి ముఖభా
జనమనియుగా సతంజెలుగజాలియు బిట్టవహంకృతికే ధనా
ర్జనముచు దుష్టగీతులుగ నొప్పుచు చుట్ట్రు జీతేలు మాయయో! 6

ఉ॥ వేషమునూని నాటకమువేయు నరుడు తదీయ వేషసరి
గోషము చేత నైజపుడనుకే ముఱిపొందుచు నాట్యపావణి
చూడగామొందు భంగిని తనుత్వము నొందిర తాను తన్ను ద
జ్జేషము రంగముగా మరచి బేలగనొ నుజ్జేరి మాయయో! 7

గీ॥ వాహుము నెక్కి తద్వైభవముల ముఱిగి
దిగవలయుచోటు మరచు నెడగుచు బోలి
యేకొ కారణముగ గొన్న యీశక్తి
విషయముల ముగ్ధి తనసత్యచిదము ముఱుచు! 8

చ॥ ఎటుకొ వనంబులందు వసియించెడి కొండటఁ గూర్చికాని, యొ
క్కట నొకజాతిఁ గూర్చియు నొకానొక సంతతిఁ గూర్చికాని యీ
స్ఫుటమగు వేదశీర్షకునబోధజనించెనె, మెల్లవారునం
తటను సమస్తకర్మలఁ దద్దయు గాంచగ గాని నిచ్చుట! 9

|| లో వెలి రానును నాత్మయే

గా విమలవివేకము పెంబు గనుకొని భుజితం

జావిధిని స్వీయకర్మము

గావించు నసంగు నెనగగా భువి దివియూ!

10

|| ఏది ననుస్తయహిత మితదగత్పరితోషతంబు నది

చాదిముగుల్ వచింతురొ తనాపనిష్త్పరిపాదితాంతితా

స్వోదపథంబు వీడికొని స్వార్థమనంబులఁ దోచు మార్గమే

యూచి వచించుచున్న నదియుత్తమశా పథమై ప్రపంచసౌ

భ్యోదయకారి కాగలదొకో మఱియున్ వెతఁగూర్చు గాని సుం

జే దడఁజెందకుండవు సుమీ నిగహంత విచారశూన్యసం

వాదము లెందుసంస్కరణ పట్లనె కాని సనాతనప్రభా

భాదులయందు గాని విధియంతటివాడు శడంగియుండినన్

గానని యొక్కనేరఁ గడుగానిలి సంస్కరణం భాకండును

త్వాదన జేసి యున్న బ్రతిభా బ్రకటించి సనాతనంపున

ర్కాదుల నొందువట్టి యడియాసఁ బ్రచారము సల్పినా మహా

భేదమై యెట్టుకుంగలుగఁ గేవల నూత్న విధానయత్నముం

దేదిగ జేయు; మాదిరుల నేటికి దెల్పగ! నెన్నియెన్నిధ

ర్కాదులు చూచుచుండఁగ రయూబుగ మారుచుచుంట లేకు! శ్రీ

భేద మతవ్రతాది బహుభేదము లన్నియు వేదశ్రీసం

చోదిత ముఖ్యసూత్రము లసూయలచే విడనాసి స్వేచ్ఛమై

సోదరులం నొకానొక రశుభ్రమనంబుల స్వార్థకాంక్షచే

బోదలపుల్ జనించు చెడుపోకడ లన్నియుఁ బోయి చాతురిక్
 వైదికశాస్త్ర జాలముల వానిసమర్థనఁ జేయఁజూచుచున్
 జోదులముం చహంకృతుల శూన్యనివాదములందు ముగ్గుచున్
 భేదమె వృద్ధిచేసికొని బిట్టచు జెట్టలఁ బుట్టఁ జేయుటన్
 గాదె జనించుచుండెను! నఖండబలంబుల నార్యధర్మముల్
 మేదిని నుద్ధరింపు! డికమేయఫలములుగల్గు శాంతిసం
 పాదన కింతకంటెను నుపాయములేదు ధర్మిని గీడుతా
 సోదరులందు భూరిసుగుణోన్నతులందు మతప్రచారణ
 క్షోదమనస్కులందు సముదంచిత సంస్కరణాభిలాషులం
 దాదరమొంది యీవిషయ మాత్మల నిల్పెడినేని భూమి
 మ్రోవమె యెల్లెడల గలిగి పూతతరంబగు జేశమన్నిటన్!"

శా॥ ఈరీతింగడఁ గర్ణపేయముగ నెంతే సూక్తిరావండు లే
 తేరం దత్స్వరమంగనాస్వనముగాఁ దీర్మానముజేసి కాం
 తారంబం దబలాస్వనం బెటులు సంక్షిప్తించె నంచంచితం
 డౌ రాజవ్యవతంసు డచ్చెగురుతొ నావంక వీక్షించుచున్!

గీ॥ బహువిధలతాంతసౌరభవంత మగుచు

జల్లనగు పిల్లలెమ్మెర మెల్లవీవ

సత్త్వగుణశోభితానేక సత్త్వతతుల

గనుచు నానైపు నడచె నమ్మచుజవిభుఁడు!

మ॥ వనమున్ తాలతమాలసాలకదళీపాలాశపున్నాగచం |
దనచూతాదిమహీజభాజనము బ్రోద్యన్మౌనిసిద్ధాదిస
జ్జననాకారవిహారపావనము చంచల్పల్లవాహరసం
జనితానందవిహంగజీవనము భూజానేంద్రు డీక్షించుచున్ || 20

సీ॥ చిత్రమణులు లేక చిత్రకారులు లేక
నిజరమ్యత నెనంగు నెమలిగములు
జ్ఞానచిత్రన లేక ధ్యానవాసన లేక
యానందమునఁ జిందు హరిణగణము
ఏకనంబును లేక యే జనంబులు లేక
యుత్సాహమొందు ఖగోత్కరంబు
పరివారములు లేక పరిహారములు లేక
యారోగ్యసంపూర్ణమౌ తలములు

గీ॥ పరగు నుపవనముఁగనె నృచవరుఁ డచట
సహజనిర్మలానందపు సరుకుకొట్టు
ప్రకృతిరమణీయతలకును రచ్చపట్టు
నలఘుతరతపోమంత్రాని కాటపట్టు || 21

శా॥ ధీరస్వాంతుని నైన నొక్క తృటితో దీనాత్మునిన్ జేయు నా
కూరివ్యాఘ్రమృగేంద్రసంకులమహాఘోరాటవీమధ్యమం
దారాజన్యుఁడు కాంచె మోదమున శాంత్యానందవిజ్ఞానసు
స్సార్వప్రాభవశోభితోపవనమున్ చంచల్తక్తస్థానమున్ || 22

కం॥ చాటున మాటలు విడలుడు
చోటటకు సమీపమందె చొప్పడి యున్నన్
దీటగు బాటలు లేమిని
రాటంకపు చుట్టు దారి నాతఁడు చనియెన్ || 23

శా|| తస్మాత్కలపుష్పగంధపరితుష్టానేకచేతంబు ను
 స్థానోద్భూత నదీవినిర్మలజలన్నానప్రపూతం బమం
 దానల్పిర్మిహతిప్రభూతఘనమాంద్యస్థితమున్ శీతమున్
 బ్రాహ్మిణీజేషిమనోహరంబు నగుసద్వాతంబు తన్ బిల్వగన్ 24

గీ|| సరసకిసలయనత్ఫలాస్వాదనమ్ము
 దితవివిధపక్షినంతానరుతము వినుచు
 సతులితానంద జనకదృశ్యములఁ గనుచు
 మెల్లమెల్లగ నరిగె భూమిధవుండు. 25

కం|| కుశిభుజ మదరుటయును న
 వృడుపున నమరుటనెసంగు భౌగ్యఫలం బ
 యృడవిని నెటుకల్గునో యని
 కడునాటోచించు చరిగె గాలి ధైరలలోక 26

మ|| వలనొప్పన్ బుగచందు) లయ్యినుడు సద్వారంబు సంచారముల్
 సలుపన్ సద్విజగానరాజి సుమనస్సఖ్యంబు నభ్రాభమున్
 ఫలసంధాయకభూజపంక్తియుచు భవ్యశ్రీమరుద్వాహినుల్
 నెలయన్ విష్ణుపదంబు ముట్టి వనమొప్పెన్ మోదపూర్ణంబునై. 27

గీ|| సుమశరమ్ముల గురియించి సుందరమగు
 శోభలం మీరి యానృపసూనవసుని
 యంగభవతాపహరక మైన దగుచు
 రామమై యొప్పె నవ్వనసీమ మిగుల 28

సీ|| ఫలభారనమ్రమై వరుస నిల్చుకుజాళి
 వినత భటావళి ననుకరింప
 నవని రాలిన పూవు లాకులున్ లలిమిరి
 వరుసదీప్సిన రంగవల్లు లనంగ

నల్లిబిల్లిగఁ బెల్లు నల్లు పల్లవపాళి
చలువపందిరి లీల వెలయుచుండ
నందందు రాలు రమ్య కుసుమగుచ్ఛాళి
సన్నాన సన్నాహ సరణిఁ దోప

ద్విజరుతముమంగళధ్వని వీకదనర
గంధవాహుఁడు ముందుమార్గంబుఁజూప
నడువఁ దొడగెఁను పుడమితేఁ డడవి నడుమఁ
గందుటలు మ్రంద డెంద మానంద మొంద. 29

క॥ ఆలోనఁ గుజమునీడల
నాలోకించెను నృపాలుఁ డతిరుచిరతనూ
లీలం స్వజనకసేవా
శీలం ధృతమాలవిమలచేలం బాలక 30

క॥ స్వర్ణమయభూష లేకయు
పర్ణసుమాదులనె తాల్చి భాసిల్లెడు సం
పూర్ణరుచిరయగు నవ్వర
వర్ణిని గని భూమిజాని స్వాంతమునందున్. 31

శా॥ జంబూలోత్పలకంబుబింబమహిభృజ్జంబూర్పురీజాంబుకం
జంబుల్ యానకదుగ్గిలోష్టకుచకేశస్తామవాగ్దేహవ
క్రమింబుల్ కన్దాని యెండి వాడి చెడి కృత్తంబై జడంబై యప
ధ్యంబై నీచగమై యగంధమయి వ్రయ్యోవారె దత్సన్నిధి 32

ఉ॥ తమ్ములనేలు కన్నులు సుధాకరునేలు మొగంబుఁ దేంట్ల మొ
త్తమ్ముల నేలనౌ కురులు దాడిమిగింజల నేలు పండ్లు న
భ్రమ్మును నేలు కౌను రుచిరమ్మగు నంగకముల్ కడానిమే
నిమ్మగుకుల్కు- గుబ్బలహ! యితటి రమ్యతఁ గంటినేయెట! 33

కం॥ అని యిటు లనేకరీతుల

ననుపను రమణీయగాత్రి యందము నెంతే

మనమునఁ దలపోసికొనుచుఁ

నన యెదుటికి జటిగె నతడు తద్దయుఁ బ్రీతిన్ ॥

34

ఆం॥ నభమునందుఁ గల ససునామము పొంత

మెలఁగు మెఱపు కరణి మెఱయుదాని

సంగద్భుతవిభూతియకా తజ్జనకు మోలఁ

దనరు కనకగాత్రిఁ గనియె నతడు ॥

35

మ॥ పృథుచంద్రుండు సమీపమందె కడునాత్రిం బుప్పతిల్లింగఁ బూ

ర్వభవోపార్జితభూతిపుష్పఫలసర్వస్వంబు నానన్యదు

ర్లభసాందర్యవిభాసితాంగి యగు తద్రాజాస్య నీక్షించి ప

ద్మభవుం జేరికి మీరుగట్టెనొకదా తత్కన్య! సంశయచుచున్. 36

ఉ॥ చిత్రితరూపమో యజుఁడుచేసబయల్పడద్రిప్తసద్వసి

చైత్రీముగాస్మజించిన పసందగుసుందరమూర్తియో యనం

బాత్రీతఁగన్న నవ్యసుకుమారశరీరనుగాంచి యీలతా

గాత్రియెపో వివేకసుధ గాననునిం చెనటంచు నెంచుచున్. 37

కం॥ ముదునలిఁ గదియఁగ జనున

య్యననున సనుపమలతాంగి యవనతముఖమై

యొదిగె నొకకుజము వెనుకకు

బెదరుచునున్నట్టి తళుకు బెళుకుం గనులన్.

38

ఆ॥ కదిసి నృపతి భక్తిగదుర నమస్కృతిఁ

జేసి గౌరవంబుఁ జేంది నృగు

డచట జూపినట్టి యాననంబునుఁ జేరి.

యెఱుఁగజేసి తన్ను నిట్టులనియె.

39

మ॥ “ భుజపీఠస్థితకాయ్క కాంక్షములు సంపూర్ణాస్యవర్చస్సుగాం
చ జనేశాన్వయులంచు దోచెడివి, చంచద్యేషభాషాదులన్
సుజనస్తుత్యతపస్వివంశ్యులనితోచున్, మీర లెవ్వార లిం
గుఁ జరింపం గతమేమి యొంటిమెయి సంహోషంబునన్ దెల్పురే! 40

ఉ॥ రూపము విద్య శీలము నిరూఢిగఁ బోతనుబోసి యయ్యజుం
డేపును గౌశలంబు వెలయింప నృతిచె ననంగ నొప్పుచున్
రూపుచుఁబట్టి కన్యగ నిరూపణజేయఁగ వచ్చు నీలస
ద్రావిణి యేమికావలె నెరుంగఁగఁజేయరె మాకు నెమ్మితోన్”.

క॥ అని ప్రిశ్నింహఁగ నాతఁడు
మునుఁ గాశ్మీరపతియూట మొదలు తపోవాం
ఛను నటవిజేరు బాదిగఁ
దనచరితముఁ దెల్పి పిదపఁ దరుణి విషయమై । 42

శా॥ “ విచారేకుల ప్రాయమప్పు డిట నియ్యబ్జాక్షీ మూర్తల్లిచే
నీదుర్దాంతవనానఁ ద్రోయఁబడి నుంతే స్వీయజన్మస్థలం
బా దేశంబగు కోశలన్ జనఁగ నూహంజేయ దా రాజభో
గాదుల్ గోరదు నాటఁగోలె సుతచార్యు నిల్చె నాచెంగటన్ . 43

క॥ గొనముల పోవై రూప
మునుఁ జరితను నమలయైన పుణ్యవతిని నీ
సెనుఁ బ్రేమఁ బిలిచి కొనుచుం
టిని నేను ధరాధినాథ ! నిశ్చేయిసగన్ . 44

శా॥ మాద్యద్దంతి సమానగామినికి నీచాన్యాంగలావణ్యన
ద్విద్యాశీలగుణస్వరూపఖని కేధీరాత్మునిన్ గూర్చినన్
మద్యత్నంబు ఫలంప గల్గునని సంభావించి యొక్కొక్కటన్
మద్యోగాభ్యసనంబు గూడ మరతున్ సత్యంబు, రాజోత్తమా! 45

శా|| అహోకింపఁ దృఢీయలక్షణము లీవాపే మది గోరునా
 లీల గోచరమయ్యె నీముఖకళన్ వీక్షింప నాదార్యస
 చ్ఛీలాన్యుండవటంచు దోచు, నయినన్ డేమంబుకా దిట్టులీ
 బాల నిర్ధనరాజ్యహీనఁ గొనుటన్ భావింప నీబొంట్లకున్. 46

కం|| కయ్యం బాడెడు వేళను
 వియ్యంబును బొందఁ జూచు వేళను మిగులన్
 నెయ్యము సలుంపఁగ బోయెడు
 నయ్యదనున సములె వలయు ననుటను విసవే! " 47

కం|| అని యోగి పలుకుచుండఁగఁ
 గని ఘనవేణియును చాటుగా నిల్చియె యా
 మనుజవరుఁ గన్నఁ గొనలనె
 కనుఁగొనె తనగుట్టు బయలుగాఁ గుతుకమునన్. 48

మ|| తొలిదృష్టి బృథవిచియుఁ బెనఁగి యున్బుద్ధంబు నుద్రిక్తమై
 తెలివిం బొల్చి త్రపందఁగియున్ దేలుక్కు ప్రేమంబుతో
 మిలితంబైన కటాక్షవీక్షణము నెమ్మి మేననీకాంతుపైఁ
 గలువల్ దండగనై కడింపి యతనిఁ గైసేసె నొక్కుమ్మడిన్. 49

కం|| ఆమాత్ర మంత్రితంబలె
 నే మాత్రాకాల మామహిపతి జడుడై
 నైమఱచి తేరి తదుపరి
 దామాసనమందు నిట్లు తలపోసెఁ గర్మ. 50

శా|| నానారాజకుమారికామణుల విన్నాణంబు వీక్షించు నాఁ
 డేనాఁడుఁ జలియింపకున్న దిటపా యీ నామనంబిట్లు నేఁ
 డీ నారీమణిపైని వ్రాలి మఱిసుంతే వీడి రాదేల! క
 రానితంబిదిగాఁగ నోపు!" నని యూహం జేయుచు ముగ్ధుడై.

చ॥ సుమశరసంప్రచారముల చొప్పులు సుంత యెఱుంగకుండ జన్మము కలుదల్లి నన్యహరిణప్రియపోతములందుఁ గూడి తత్సనుముగ వృద్ధివిగ నెఱు సారసలోచన యయ్య నద్వితీయమృగువచోవిలాసముల నందఱించెఱు నీమె వింతగఁ. 52

క॥ తుణమాగి యోగివరు నీ
తుణమాత్రము చేత నెఱిగి నకలవిమల ల
తుణమాస్యక న్యకంజే
తుణ మాచసమండు గోరి సవిసయరీతిక. 53

ఉ॥ “ఆతర దృష్టి సర్వవిషయమ్ము లెఱుంగఁగఁ జాలు మీరలిట్లితగదీనిఁ గూర్చి వచియించు తెఱంగును గాంచ నన్న నత్యంతము హెచ్చరింప నిటులంటిరొ, కాక పరీక్షనేయఁగా స్వాంతమునం దలంచిరొ యటంచునె తోచుఁ దపోధనాగ్రీణీ!

చ॥ అని వచియించునొన సచినాదులు రాజైటకేగెనో యటంచు నటవియెల్లెడ వెనకుఁ బొదమాటుననుండి యమ్మహీపుని స్వసమాలకించి వెఱపున్దనప్రస్వికయంబుఁ దోచ నాతని దరికేగుదెంచి విహితంబగు రీతిని మ్రొక్కి నిల్చినఁ. 55

క॥ బడయఁడు నుడివిన నుడువులఁ
బడతుకయెడఁదయుఁ గడిది వడిఁబొడఁగని య
వృషపున నుడువఁగఁ దొడఁగెను
బొడమిన తను వెడలిపడఁగ ముని కమహితుడై. 56

మ॥ “అనయంబుక నినుఁగూర్చి యీపరిసరంబం దెంతయుఁ గొప్పగా వినియు దృద్ధదశాంచితప్రబలగంభీరవృభావాదులకగనియు న్నేనువిధిప్రకారముగఁ బల్కంగోరియే యిట్టులే ననియుంటివ గొనబోకుమిద్ది యితరంబొ జాడ దొందంబునఁ. 57

చం॥ అని నచియించి చూచి వికచాంబుజతోచనఁగాంచి యాపెనె
మృనమును లక్షణామలు సమానముగా గ్రహించి మించువే
డ్డను గనె దూరమందు నచటఁ దరియఁ మెరపించు కోయకొ
న్న నవిరిఁబోదులక విమలనాక సస్త్రిసమసుందరాంగులక. 58

చం॥ కనుడిదె కాంచె మీసఖ యఖండపురాకృతపుణ్యసత్ఫలం
బనియన నౌ మనోహరు ననన్యసమాకు నృపాలమాళి, నీ
తని కిల నీమె యీమెకు నితండును నన్నిట నుద్దియై కడుక
వనరుహజన్మసంఘటన పాటవమున్ వెయినోళ్ళఁ జాటరే! 59

ఉ॥ కీర్తిత వర్తనం బలరు గీష్పతీతుల్య మతి ప్రభావుండై
వర్తిలి యార్తిహర్తయును భర్తయు నౌచు విదేహకంచిత
స్ఫూర్తిని రత్న కూటపురి ముఖ్యపురమ్మయి కాల నెంతయుఁ
గీర్తి చెందుచు నలుకేవల నేవినియుంటి నీతనిక. 60

చం॥ నగరములందు నెంతయు ఘనమ్మని విజ్ఞులు పల్కెఁ జెన్న నా
రఁ గలిగె రత్న కూటనగరమ్ము కరమ్ముఁ బురమ్ములందు నె
న్నగఁ దగినట్టి భూరిసుగుణాలఁ బరస్పర మున్నతివదం
బగు పథమందు వర్తిలగలట్టి సతీవతిపుత్రపాళిలో. 61

ఉ॥ ఆపురమేలురాజు తనహైమకరావళిచేఁ బ్రజాసుఖ
ప్రాప్తకడౌట రాజెయగు వైభవధాముఁడునౌట రాజెయా
నేపునమృతవృత్తులలయించిభరించుచునుండిరాజెయా
బ్రాహ్మయి రక్షఁజేయుచును రాజెయనఁ వినియుంటి నీతనిక. 62

కా॥ నానారీతుల సర్వముఖ్యవిషయాంతర్వర్తియయ్యుఁ రవం
తేనెవ్వారలఁ పక్షపాతమును గోఱిధర్మ్యాదులుగ లేని ని
త్యానందంబునఁ గ్రాలినేమొ జనులందానందనామందు గా
భూనాథుండు ప్రసిద్ధిఁగాంచె విబుధుల్ పూర్ణంబుగా మెచ్చగఁ.

ఆ॥ సకలవిబుధవినుతసచ్చరితుండును
సతులరూపవిభవ్రుఁ డాధ్యుడయ్య
మదికినచ్చునట్టి మదిరాక్షిదొరకమి
బ్రహ్మచర్యమింతవఱకు విడఁడు. 64

ఉ॥ అదమునందు భావములయందుఁ ప్రవర్తనమందు సత్కులం
బందు గుణంబులందు సముదంచితవిద్యలయందు నెన్ని కో
రందగు కన్యకామణి ధర్మ గనరామిని నెందరెందఱో
సుందరమందగామినులఁ జూచియు బెడిలియాడ డింతకు. 65

మ॥ మన నిశ్చేయన భూరిసద్గుణవర్తి మానిత్వమందున్ బ్రవ
ర్తనమందున్ సకలంబునన్ బతికిదద్దన్ దుల్యమైపొల్చి యీ
ఘనదాంపత్యము ధారణీతలికిఁ జొక్కంబైన యాదర్శమై
తనరం గల్గుటఁ దోఁపఁజేయుఁ గనుఁడి తత్తత్ప్రభాశోభలన్. 66

కం॥ ఈరీతి మౌని పలుకఁగ
నారాజీవాక్షు లెల్ల రనిమిషలీలన్
వారిరువురిఁ గన దొడఁగిరి
ప్రీతి తమకంబుతోడ దియ్యంబెసగన్. 67

వె॥ యోగివరుని సన్నయోషలు గ్రహించి
నూత్నదంపతుల ననూన వివిధ
సూనమాలికాది శోభితులుగఁ జేసి
హర్షమంది రంతరంగములను. 68

చం॥ కడు జయరావముల్ నెలఁగఁగాఁ గరతాళములున్ ముదాన నె
క్కుడు చెలరేగ యోగి మదకుంజరయానకరమ్ము రాజుచే
నిడి శుభసూక్తులం బలుక నిర్వురు మౌలబదీసి మార్చుకోఁ
గడఁగిరి సూనవర్షము లఖండముగాఁ గురియింపఁగా సఖుల్. 69

మ॥ అటనయ్యటవికుల్ కనంబటచు పేమానందభక్త్యాభిము
చ్చటఁ దైవేతయు నుత్సవప్రతిసెంచఁ శత్యమే! యెల్లరున్
దుఃఖిసర్వస్వము గూర్చి పెండ్లిమహిషాదుల్ మెచ్చఁగాజేసి ర
చ్చటి యావింతల వైభవాదులకు హర్షంబంద నారెల్లరున్. 70

ప్రత్యక్ష్య రచలజిహ్వా నిరోధ్యము.

ఉ॥ నీరజజాది నిస్తులిత నిర్జర రాజి నునిశ్చితస్థితిన్
సారధృతిన్ నుతింగొను ననంతరసోత్తర! సత్తనూజితో
నీరద! ధీరశీర్షధృతనిస్తులశాసన! దోషశోషణా!
సారచరిత! ధైర్యజితసానుధరా! ధరణీసుతాసఖా! 71

నైగిణి

జానకీహృత్సరోజాతఖజ్యోతనా!
మానితోదారసన్మాని యోగీంద్ర! వి
జ్ఞానిబృందారకాకాంతీతాంచగ్గుణా
దీనభక్తావనాధీనచిత్రాంబుజా! 72

స్వాగత. స్ఫూరధీరనుతసగ్గుణసీమా!
వీరదైత్యకులభీకరనామా!
వారిజాప్తకులవారిధిసోమా!
సూరివంద్యగుణసుందరరామా!

గద్య:-

ఇతి శ్రీరామానుకంపాకటాక్షులబ్ధ కవితాధారేయ కాంక్షిన్యగోత్ర
పవిత్ర ముత్యవంశపయఃపారావార రాకానుధానిల
య కామేశ్వరాంబా సూర్యనారాయణార్య
తనయ విబుధవిధేయ శ్రీసుబ్బారాయ
ప్రణీతంబైన నిశ్చేయ సానంద
కావ్యమంధలి ప్రగమశ్వాసము

సమాప్తము.

శ్రీ
నిశ్చయ సానందము

-: ద్వి తీయా శ్వాస ము :-

కం॥ శ్రీకంఠ ధనుర్భంగ
ప్రాకటలీలావిశేషరంజిత సీతా
స్తోకప్రేమకటాక్ష బ
హూకృతకల్యాణరామ! యోగిస్తోమా!

శా॥ శ్రీకంఠ ప్రదరాసనార్దనలసత్ కీడ్సల్లసత్స్వాంతసీ
తాకాంతామణి ప్రేమవీక్షణములన్ ధర్మాత్మతా మాను ల
స్తోకప్రేమ నొసంగు నక్షతల సంశోభిల్లి సంతృప్తుడౌ
నాకల్యాణరమూద్వహుండు మిము నిత్యం బోముగాతగృహన్

కం॥ ఇటు పరిపరివిధముల బి
స్వటముగ నాశీర్వదించి భూమిపతి నా
దటఁ గని యిట్లు పలికెను ముని
పటుబుద్ధివిశేషవైభవ మ్మెసలారన్.

కం॥ “ఈవెఱుగని యర్థంబులు
భూవలయములోన నుండఁబో వయినను నా
భావమునకుఁ దుష్టికలుగఁ
గా వక్కాణింతు విను మకల్మషచరితా!

చం॥ కడుపసిబిడ్డయ్యామె, యవుఁ గాదన నేర్వదు పట్టణంపుసం
దడులకుఁ గొత్త, మాయికమనఃపరిశీలనమన్ననున్న, నీ
సడిగని వర్తిలంగలుగు శక్తియు నున్నటుతోఁప దేను నీ
యెడఁదవిశాలతంగని వహించితి ధైర్యము సుంత పంపఁగన్.

మ॥ సకలంబౌ నిగమాంతశాస్త్రగరహస్యంబుల్ గడున్ బూర్వజ
స్మకృతంబౌ ఘనపుణ్యహేతువున సంపాదించఁగాఁగల్గె నీ
యకలంకాత్మ, ప్రవర్తనంబునను దానారీతిన్ గ్రాలు సం
టకు శంకంగొనిఁ గాని పిన్నవయసౌటన్ సుంతయోచించెదన్.

ఆ. వె॥ తల్లిదండ్రితేని తలిరాకుబోడిని
నగరమెఱుగనట్టి నాతి మిన్న
నిన్ని నాళ్లు పెంచి యిప్పుడు నీచేతఁ
బెట్టుచుంటి నెట్లు ప్రేమింఁగనెదో!

కం॥ తనతలఁదండ్రుల వీడుచు
ఘనసోదర బాంధవప్రకరమువిడుచుచున్.
దనచుసఖులవీడుచు సతి
దనపతినిఁ జేరు టొక్క- దాస్యమునకొకొ!

కం॥ గోమలశరీర పౌటను
గోమలత కార్యరచనకున్ గోమలలున్
భీమంబగు కార్యంబుల
క్షేమంబిడఁ బూరుషులును జెలఁగుదురు కదా!

గీ॥ స్వీయధర్మంబులనుఁ బూర్తి చేయుపట్ల
నొకరొకరిమించి జగతికి నుపకరించి
యిలను నానందనిలయమై వెలయఁజేయు
మిథునమేసుమ్ము గణనీయ మిథునమనఁగ.

గీ॥ ఒకరొకరిపైని యధికారమూసబోక
యేరినధర్మములయందు వాకు దెలివిఁ
జెలఁగుచుండుటె స్వాతంత్ర్యసిద్ధి సుమ్ము
అదియె లోకాభ్యుదయ హేతువైన విధము.

కం॥ సతి పతియందును దత్పతి
సతియందును సర్వమయునిఁ జక్కన గనుచున్
ధృతిమెయిఁ బరస్పరసహా
యత నాత్మవివేక మొప్పు హర్షింపఁ జగున్.

కం॥ తనసతి తనయెడ నెటు మనఁ
దనకింపగు నటులె తానుఁ దప్పక యెఱుఁడున్
దనసతి యెడలను నడువఁగఁ
గను నిర్మలఁ జొకఁడె సూపె ఖనుఁ జననొప్పున్"

కం॥ వైవాహిక సంస్కారము
కేవల తాత్కాలికమగు కీర్తయయిన దే
హావసరపు సంబంధము
గా విమలవివేకే గనఁడు ఖలమతి తక్కున్.॥

మ॥ తమవా దేహమనః ప్రవృత్తులను నధ్యాత్మప్రవృత్త్యాళి ను
త్తమప్రవృత్తుల భావిలోకవిమలత్వప్రభవాళిన్ బ్రహం
చమునం దన్నిట జోక్యమున్నదగు సంస్కారఁబెయ్యా పెండ్లి జో
క్యము సంఘంబునకున్ మతంబునకు లేదంటన్ నిజంబున్న దే!

మ॥ ఒకకుక్షింభరతాప్రయోజనమునే యూహించుచున్ భోజనా
దికముం గూర్చుట కామవాంఛలనె తృప్తింగోరి పెండ్లాడు టా
ర్థికలాభాప్తికె విద్యనేర్చుటయుఁ గీర్తిప్రాప్తివాంఛన్ బరో
పకృతిన్ జేయుట మూర్ఖకృత్యములుగాఁ బల్కంగ నాలింపవే!

చ॥ మహితసుఖసుఖంబులు సమానముగా వహింపఁ దోడుగా
విహితవిధుల్ పొనర్చి సుఖీచులఁ దేలఁగ నుంచుజోడుగా
సహితభవాల్లి గాటఁ బ్లవమై తనరారు సతీమతల్లినాన్
బహుసుఖసాధనంబయిన వట్టి యచేతనవస్తువే కనన్?

చ॥ గృహిణియనంగ భార్యయును కేవలమీవు గృహస్థుడౌటచే.
గృహమునకీవె నాథుడవు కేవల మామె తదియదాసి యం
చహితముతా తలంపులను స్వాంతతలంబునఁ జేరనీక స
ద్విహితగతిన్ గనుంగొనుచుఁ బ్రేమనుగౌరవమొందుచుండుమా.

చం॥ ఎవరిమతానవారు తమకే యితరుల్ కడులొంగి వర్తిలం
గవలె నటంచు నందులకుఁగా, నవమార్గము లెంచికొంచునుం
టవలనఁ గాదె కాపురమునకా నరకంబటుతోచు నైజని
త్యవిమలసౌఖ్యవర్తనకు దవ్వయి, భూపతి వంశదీపకా!

ఆ.వెం॥ సౌఖ్యనరకములకు సతియె కారణమౌట
జూడలేరిగి సతిని నాడవలయు
సతికి నర్హుగతులు సమకూరకున్నచోఁ
బతికి దేశమునకు భద్రమున్నె ?

కం॥ మణికంకణమున నాకం
కణమును మణిచేత నొప్పు కరణిని స్త్రీ
మణి నీచే నీకన్యా
మణిచే నీవును నమేయమాన్యత గనుడీ!

చం॥ పసనిలనోపుచున్ శిశులభర్తలనిల్పుచు దైహికంబు మా
నసికముఁ దాత్వికమ్మును ఘనమ్మగు శక్తులయందు స్వచ్ఛతన్
రసభరితమ్ము రంజనకరమ్ము రమాయుతమై కరమ్ము సం
తిసమిడు గీము గోము నిడు నల్వగురీతినిఁ జెల్వఁ దేవలెన్.

క॥ సతిసాయమునన్ సమ్మతి
ధృతిమై పితృదేవమానిబుణము క్తిని గాం
చి తరించు నుపాయముగని
చతురతవృత్తిల్లి సుఖయశంబులఁగ నుమా.

కం॥ అని యిటు లానరపతి మా

శినిఁ గూర్చి వచించి మాని, లీలగనా బా
లనుఁ గని పలుకఁగఁ దొడఁగెను
ఘనమ్మదుగంభీరరీతిఁ గౌతుకమెనఁగన్.

కం॥ పూతుఁడు సుగుణాన్వీతుఁడు

ధూతప్రావంచకోగ్గిదుర్మార్గగుణ
వాగుతుఁడు పృథిభాతీతుఁడు
ప్రీతిమెయిన్ బలుకఁ దొడఁగెఁ బ్రియసుతఁ గనుచున్.

చం॥

గురుకులవాసమందెఱిగొన్న మహత్తరతత్త్వమెల్ల భా
స్వరగతి సర్వమాక్రియలఁ బాటిలఁజేయ గృహస్థమార్గమే
యిరవగు నాశ్రయంబగుట నీవు తదగ్ని పరీక్షయందుఁ జె
చ్చెర జయశీలవై యశముఁజేకొనుమమ్మ, కుమారికామణి!

చం.

నరులును సందడుల్ గనని నట్టడవిన్ బ్రబలాగమాంత వా
క్సరణి మెలంగునీవు జనసంఘములందు నమస్తజైభవా
భిరతులయుదు నెట్టులు గభీర సునిశ్చలితానుభూతిమైఁ
బరఁగెదవో కనన్ మహితనిభవమబ్జనలంచు నెంచుమా!

చం.

ఎవరు కలట్టిసర్వధన మీశ్వరభిక్షగ నెంచి యంటకెం
దు విమలులై మహాధృతిని దుఃఖనుఖంబులులెక్కలేక తా
మవిరళరీతి నాత్మనిభులౌదురొ వారె ప్రపంచజన్మదు
ష్టవికృతులందుఁ గూలక యశస్సుఖముల్ గనుచుండురెప్పుడున్

చం.

ఎఱుంగుదురెల్లవారు పరులెవ్వరి కేనియుఁ జెప్పువట్ల గ్గిం
ధరచనలందు నీతి, తమదైనికజీవనమందు నీతి మా
ర్గరతిని వర్తిలంగను నఖండవివేకగుణాఘ్న డొక్కఁడే
ధన్వన్తపసియుఁడౌ బుధుఁడు దానిమతిన్ విడఁబోకు మెప్పుడున్.

- చం. పతిహితకార్యవర్తనలపట్లను దానిని, యోచనాదులకా
హితసచిపుక్, సురూపముననిందిర, నోర్పునబృద్ధి, విందులం
దుతులితమాత, హాసశయనాదులరంభను బోలి నాథు సం
తతస్థు వార్ధి దేల్చి గురుతంగను మెల్లపు డిందు నందునన్
- చం. సకలకళావిశేషములఁ జక్కనివిద్యలభేషజంబులం
బ్రకటితలీలనేర్చి గృహరాజ్యము నెల్ల స్వతంత్రవృత్తిఁ గొం
కక నమపంగలట్టి యధికస్రతిభాదులనొంది సాధ్య భ
ర్తు శిశుపాశ్రికిం బహువిధంబులు బాసటగావలెం గదా!
- శు. పతియం దీశ్వరభక్తి పిన్నలయెడన్ వాత్సల్యశక్తిన్ భట
ప్రతిత్తిన్ భూతదయాప్రసక్తి సమమర్త్యశ్రేణి రక్తిక గుమా
ర్గతత్తిన్ భూరివిరక్తి ముక్తిని గనంగాసక్తియున్ యుక్తియున్
సతతానందముఁ బండితాదులము నిచ్చల్ గల్గి వర్ణింపమా!
- మ|| బలవిద్యాగణశీలసంపదలచే భాసిల్లి కాంతామత
ల్లులు స్త్రీధర్మము నెందు నిల్వంగలరో లోకంబు నందందెనూ
వెలయున్ సౌఖ్యపరంపరల్ సతము భావిప్రభంగపేత్తిరి
తుల స్వీయాగ్ధకపాలిఁ బెంచుపని యెందున్ వారియందాంటచేన్.
- చం|| ధనము ఋణము దోషతతి దానము మానము గౌరవంబు నా
స్థను గృహలోపపాలి మతితాపము వృత్తిరహస్యముల్ సుమం
త్రనిచయమున్ బయల్పడుపరామి యెఱింగి సతిపతుల్ సతం
బును వెలయన్ వలెన్ బరులపోడిమి నోర్చి సమున్నతస్థితిక.
- గీ|| ఒకరిగౌరవోన్నతుల కింకొకడు భంగ
మాషహిలనీక ధర్మనిత్యతను బ్రబలి
తగుపరస్పరాభ్యుదయసాధనము లనంగ
దంపతులు మన్న భవి స్వర్గతలము గాదె.

చం॥ పతిసేదేనంచుఁ దాను సెడి భర్త యలక్ష్మ్యము సూపెనంచుఁ దా
నతుల విలక్షణంబుఁ గొని యాతఁడు నిద్దెను మానఁ దాను మా
ని తలిరుఁబోడికంటె నతిసీచిత నాతఁడు వాని కంటె నీ
చిత విరిబోడియున్ గొనుచు సంఘము నొంచగరాడు దీనతఁ.

కం॥ బహురీతుల నిటు లాముని
తుహినకరాసనను గాంచి తోషమ్మునఁ బె
క్కుహితమ్ములఁ బల్కి నుతా
సహవాసినులదెసఁ గాంచి సరభసల్పిలన్.

కం॥ పరిచయముమాత్రనే మన
మెరియునువిడ మనకుఁ గన్న నెట్లుండునోకో
యరయఁగ నహవాసమునకు
సరియగు సంగంబులేదు జగతిం జూడక.

కం॥ తనయావియోగభవయా
తన నెల్లను మోని బహువిధంబుల నిటు చిం
తనఁజేయుచుండ నరపతి
తనపురమాంజేర యత్నతత్పరుఁ డగుటన్.

శా॥ ఆకాంతామణితోడ నాతని పురప్రాంతంబుఁ జేరంగవా
రాకాంక్షఁ బతిమాలినన్ ముని యరణ్యంబందె నిల్వంగ తా
సాకల్యంబుగఁ గోర్కిఁ బూనుటను రాజన్యండు తత్సేవకై
చేసూర్చెన్ గడుయోగ్యమైన భటరాజిఁ దద్వనాంతమ్మునక.

చం॥ నకలజనంబులన్ నగిన చాయల తేఁడు బహుశరించి మా
నికి విసయంబుతోడ నతినిం బొనరించి వధూనమేత్తుడై
ప్రకటజయధ్వనుల్ చెలఁగ వాహనమెక్కి చమూనమూహ మ
త్యక్తుపథక్త పంతు జన నాత్మపురాభిరూఢింబుగాఁ జనన్.

మ॥ భువనానందముగాఁగ టాడశకళాపూర్ణేందుఁ డారోహిణీ
ధవళాక్షి మణినట్టు లామెగొని భూదారుండు తేరెక్కుచుం
డ వియోగంబున కోర్వలేక మదిమండ్లాటంబునున్ బూని యా
యువతీలోకము యోగియున్ నిలచి రత్నత్కంఠ నిశేష్టులై.

మ॥ వసితాలోకముఁ దదృషి ప్రవరుడున్ స్వాంతంబు పర్వుల్ గొనన్
గనుచున్ నిల్చిరి మంత్రముగ్ధులటు రంగప్రేక్షకుల్ వోలె నా
తనిఁ దత్స్వందనముం దదీయవితతధ్వానంబుఁ దద్ధూళిఁ ద
ద్దనచక్రాదికచిహ్నముల్ క్రమత సంతన్ వట్టియాకాశమున్.

క॥ ఇరుదెసలనుండి వదలిన
యిరువునకే పొగనువిడచు చేగెడి పొగబం
డ్లరహిని వెనుకకె దృష్టుల
మఱలించుచుఁ జనిరి రెండువైపుల వారల్.

క॥ ప్రజలెల్ల సంతసింపగ
సుజనస్తుత భూవుఁడరిగె సురుచిరలీలన్
నిజపట్టణాభి ముఖుఁడై
ధ్వజములు చిట్టెగురుచు శుభవార్తలఁ జాటన్.

చ॥ భళిమనరాజవచ్చె ననువారు వియోగముదుస్సహంబుఁగా
మెలగితి మన్న వారలు నమేయగుణాన్వితయైనలేమని
మ్ములగొనిఁనాఁడు మంచిదియె పో! యనియెంచి ముదంబురాశిన్
చులఁ గడుఁ దేలి నిర్మలత శోభిలువాడును నైరి తత్పరిన్.

క॥ తమయేలిక యొకతన్నినిఁ
దమిఁజెండిలియాడి పురికి దాపైన యుదం
తము నెఱిఁగు జనులు తమతమ
తమకంబుల నుత్సవప్రతితిఁ బ్రకటింపక

- కం॥ తత్సమయంబున వారల
యుత్సాహము ప్రేమభరము నుత్కంఠయు నా
యుత్సవములు గైసేతలు
తత్సంజోషమును దెల్పు ధాతపవళమే!
- కం॥ నవదంపతులను కనుగవ
నవలోకించిన జనంబు లయ్యిరువురి రూ
పవిలాసభూరిసంప
త్సువిశేషంబులను మిగులఁ జొక్కెడువారై.
- ఉ॥ అన్నిటికన్న నిత్యమును నన్నిరవద్యప్రసర్తనంబునం
దెన్నికగన్న సద్గుణము లెన్నియొ చూచుటచేత నామెఁగ
న్గొన్నజనంబు, రూపమునుగొన్నగుణంబులపుంజమంచు లే
మన్నుతిఁజేసి బిట్టుమది మన్ననసేయనివారులేరటన్.
- ఉ॥ ఆమెయుఁగూడ డగబము నహంకృతియన్ గరువంబు నాదిగా
సేమియు గుర్గుణంబు లొకయింతయు లేక సమస్తజీవులం
బ్రేమను గౌరవించుచు ననేకవిధంబుల నెల్లవారిలో
గీమున వన్నెకెక్కి మనఁ గేవల ధార్మికమూర్తియో యనన్.
- ఉ॥ పిన్నలఁ గన్న బిడ్డలుగఁ బెద్దలఁ దద్దయు దేవునట్లుగా
నెన్ను సతిలలామ యెపుడెంతయు మారని హర్షచిహ్నపుం
గన్నులలేమ సర్వజనగణ్యతనొందినరామ స్వప్నమం
దు న్నయరీతివిడచి వధూమణి యామె యమేయ యెందులన్.
- చం॥ ఘనచరితాఢ్య తా నచిరకాలములోననె యెల్లవారి మ
న్ననలనుఁ బొంది సర్వసుగుణంబుల ప్రోవగుచున్ నిజేసు నె
మ్మనమును జూఱఁగోఁగలిగి మంజులవాగ్విభవాధిరామయై
యనితరసాధ్యసద్యశము నందె గడిందియు రాజ్యమంతటన్.

మ॥ పురమం దేమొకమూలనో యొకఁడు సంబోధించి నిశ్చేయసా
తరుణీరత్నము జన్మవంశము జనిస్తానంబుఁ బ్రశ్నించినన్
వరరాజ్ఞేమణి సద్గుణప్రతితియున్ భవ్యస్వరూపంబు నె
ల్లర ముగ్ధాత్ములజేసి తద్విషయమెల్లన్ మర్వజేసెన్ గడున్.

మ॥ సకలైశ్వర్యములందియున్నను దచైశ్వర్యమునన్ముని స్వీ
యకథన్ విస్మృతినొంద కామె తన కామైశ్వర్యవారాశి కం
తకు సంబంధము గుర్తెఱుంగుటను దద్వంగాన సమ్మోహ మొం
దక యర్హంబగురీతి వర్తిలి దిగఁతఖ్యాతి గాంచెన్ గడున్.

చ॥ ఉరమున నర్థదేహమున నూరువునందు ముఖమ్మునందు స్వీ
యరమణులన్ వహించిన యనంతరసోత్తరుణా మహామహుల్
వరయుగమందు బిట్టుఁ గనుబట్టు పరస్పరమైతియున్ దమిన్
గరుణయు స్వేచ్ఛ మున్నగు గుణంబులఁ గన్గొని వింతనొందరే!

గీ॥ సంపదాదులసంగంబు చాలఁ గలిగి
స్వీయసత్యంబు విస్మృతిఁ జేయలేదు
సంపదాదుల సంగంబు నడలఁజేయ
సంపదలఁ దృణకాగంబు సలువలేము.

మ॥ అనయం బన్నిటియందు మోదమునె యనోన్యంబు సేకూర్చుచున్
ఘనవిశ్వంబును బ్రేమదృష్టి సతమున్ గన్గొన్ను విశ్వంబుచే
తనుబ్రేమంబునఁ గాంచఁగాఁబడుచు నేతద్దంపతుల్ రూపమం
దిన యానందరసమ్మొకో యనగ నుద్దీసింది రెంతేనియున్.

మ. కమనీయోత్తమ హాసశోభిత లసత్కంజాత వక్త్రంబుచే,
నమృతంబు నిరసించు స్వచ్ఛమృదుభవ్యప్రేమ వాక్యాభిచే,
నమలంబైన విశాలమానసముచే నాపద్మవత్ప్రాయతా
క్షి మనోనాథుని మానసమ్మున కతిక్షిప్రమ్ము గానెక్కెడిన్!

కం. రవణీయత సనుకూలత

నమలిన మావసమునందు నన్నిట సమమై

యమరిన సతి గల పురుషున

కమరేశత్వ మ్మికెట్టిహాయినిఁ గూర్చునకా॥

మ॥ బలవిద్యాధన రమ్యతాదుల సమత్వం బబ్బి పద్మాక్షియి
మృల నెంతే ననుకూలయై పతికి నింపుకూర్చుచేపొల్చి వా
రలకారోగ్యసుఖాయువుల్ విధికృపార్ద్రస్వాంతుడై కూర్ప ని
శ్చలతఁ వారలు కాలదన్నరె సురేశత్వం బలక్ష్యంబునన్॥

ఉ॥ ఆధరణీశుఁడున్ గృహమునం దిటుమోదమహాబ్జిఁ దేలుచున్
బాధలఁబాపి స్వప్రజల భవ్యసుఖమ్ములఁ దేల్చుచున్ ప్రజా
తాధితుఁడయ్యె నన్నిటఁ గరమ్ము సమర్థుఁడ గాగిలి లేడు భూ
నాధుల యందుఁ దత్సముడనకా యశమందె సమస్తదిక్కులన్॥

చం. అతిసుకుమార మార్గజనకా! జనకామద! కామదాహకా!
శిత్ర! శిత్రపాల! పాలిశశచీహృదయేశ! దయేశ! యీశసం
స్తుతఘననామ! నామపరిశోషితసన్నునికాండ! కాండని
ర్జితరిపుధీర! ధీరగుణసింధువరా! వరజానకీవరా!

సుగంధి. భానువంశవారిధిక్షపాకరా! మనోహరా!
దానవేంద్రభూరిగర్వతాడనప్రభావరా!
మానిశేఖరస్తుతోత్తమప్రభావభాసురా!
జానకీసతీహృదంబుజాతదివ్యభాస్కరా!

మాలిని, అమలినయ్యదుహసా! యర్క-కోటిప్రభాసా!

విమలకమలసేత్రా! విశ్వుతోద్భవ్చక్రతా!

సుమతివినుతనామా! సూర్యవంశాభిసామా!

విమతతతివిరామా! విశ్వవిఖ్యాతతామా!

ఇది శ్రీరామానుకంపకటాక్షలబ్ధకవితాధారేయ కాండీస్య

గోత్ర పవిత్ర ముత్యవంశ పయఃపారావార రాకా

సుధానిలయ కామేశ్వరాంబా సూర్యనారాయ

ణార్య తనయ విబుధవిధేయ

శ్రీసుబ్బారాయ ప్రణీతం

జైన నిశ్చేయసానంద

కావ్యమందలి

ద్వితీయాశ్వాసము

సమాప్తము.

శ్రీ

నిశ్చయ సానందము

5

-: తృతీయా శ్వాసము :-

కం. శ్రీ జానకీ సతీ హృ

ద్రాజా! రాజాధిరాజ రాజితేజా!

తేజోమయ మునిదివిష

భూజా! భూజానిరాజపూజితరామా!

మ. ఋణమున్ వహ్నియు మేఘమున్ జనుఁగు నెంతేజిన్నదైతొల్ల దా
రుణమూ రీతిని వృద్ధియై విదవ మీఱున్ గాదె కష్టాల్లి బే
రణమున్ జేయుచు, నట్లె శంకతోలిఁ బ్రారంభించుచో స్వల్ప కా
రణమై పిమ్మట వృద్ధినంది వెతగూర్పంజాఱు నెన్నానికి.

చం. తరుణి కృమాన పూర్ణ హిమధామసమాస్యను బుత్రికామణిన్
గరము సురూపసంపదలఁ గంతు జయంతుల గేరు పుత్రు, భా
సురగణిఁ గాంచి వర్ధిలెడు చొప్పును గన్గొను భాగ్యమబ్బుటన్
పురజనులందు వర్ధిలెడు మోదము మేరను తెల్ప శక్యమే.

చం. కృమమునఁ గొంతకాల ముఁగుగాఁ జనంబుల మోదమంగయన్
సమయగఁ జిత్రి మొప్పఁగ విచారము నీను, నకారవంబు ద్వే
షము జనియించి వృద్ధియయి సర్వజనంబుల జేరుచున్ సభా
భిముఖమునన్ బయల్పడి బలీయముగాఁ గననయ్యె నెల్లెడన్.

చం. ఎటజనియించి యుండెడినో యేరు నెరుంగఁగలేని యామె తా
నటు తమరాణియకాటయుఁ దతాత్మజుఁడున్ దమరాజ్యమేల నుం
డుటయును మేలుగాద నెడి నూతనభావము లుప్పత్తి సుం
కటపడి రెల్లరున్ గ్రమముగాఁ బురి చిన్నలు జెన్స లచ్చటఁ

చం. ప్రేమంబూనిన యేని రాజు కడు సంప్రీతిన్ వివాహంబు నే
భామారత్నమునైనఁ జేసికొనుటల్ భావ్యంబగున్ గాని మా
నీమన్ బాలనసేయ నుత్తమకులస్త్రిరత్న సంజాతుఁడో
ధీమంతుఁడె సమర్థుఁ డంచు మహితోద్యేకంబువారొందుటన్.

గీ. గుజగుజలు మారి పైసభాగోష్ఠిఁ జేరి
యాచనమృతి ప్రకటన నధిగమించి
సాముదాయక విజృంభి సరణి మాటే
క్రమత మంత్రిపుంగవుని నిర్బంధపఱువ.

ఉ. ఆ సచివాగ్రగణ్యుఁడు ధరాధిపుఁ జేరి నయంబునన్ నటించి
జేసి వచింప నూరుకొననేరక గుడ్డను నీడుగక్కుచున్
వీసముదాప కెల్లెడను విస్తృతమైన సమస్తభావమున్
పూసలుగుచ్చి నాబ్బలు నృపుండువినన్ వచియించి యోషయున్.

గీ. సర్వవిధముల యత్నంబు సలిపిపూడ
వారితీవ్రతఁ దాను మార్పంగలేమి
తెలిపి కలిగిన ముద్దుబిడ్డలను వదలు
నెడల నుంత శాంతించునం చెఱుకపఱువ.

మ. ఒడయం డది సమస్తమునోవిని తదీయోద్యేగసర్వస్వమె
క్కుడు శ్రద్ధ గమనించి తాఁ బ్రజలపైఁ గోపంబునం బూస క
ప్పడఁతిం దత్కుల గౌరవంబు దనలేనన్ లాతులూహించు శు
ప్పడశక్యం బగుటన్ దదీయవచనంబుల్ యుక్తమే యంచుదాన్.

చం. “తలకొని యామె జన్మము విధమ్ము గలట్టులు పైకిఁ జేటి ని
చ్చలుఁ బొనరించు యత్నములు చక్క-గ సాగెడిలోన నింత లిం
తలు గడునాపరాకపయి దార్కొను నివ్వధిఁ గాంచ సర్వరీ
తుల విధివోదితంబనియె తోచును నాకది మార్పశక్యమే !

కం. కోసలచేతముతో నీ

వా సంగతి బయలుసేయ నశిచతురత నెం

జేసలుపు ప్రబలయత్నము

ప్రీతికి ఫలించి యున్న నిది కలుగునొకో!

శం. ఎటువిధి త్రోయు నావిధి నె యేగుచు నావగరాని దానినో

పుట విధికార్యమై యెదుటఁ బొల్చెడు కార్యము జంకులేక యు

క్కటమతి స్వార్థబుద్ధి మమతల్ విడిచేయుటకాక సుంతమా

ద్బుటకును వేసిరిగనటకు నొలికి తక్కుమే! మంత్రికేభరా!"

కం. అని యిటు కొన్నిటి సంగతు

లను విశదముగాగ వైయిలాపతి యూమం

త్రినిఁగాంచి పలికి పిమ్మట

మనమున యోచించి సుంతమారని ధృతితోకా.

కం. ఏతత్సమస్తముం దన

నాతికెరింగింపఁ గోరి నరవరుఁ డా భా

మాతిలకముగల సౌధము

నాతఁ ధృతిఁ చేరె సచ్చిఁ నటకున్ గొనుచున్.

ఉ. "జంకఁడు చీరికిం గొనఁడు సంఘమువేగిరపాటు చెంద నీ

వంకననండు సుస్థిరతఁ బాయఁడు హాసయుతాస్వమందుఁ గో

పాంకములేనిఁ దేఁడు విధియట్లు విధించె ననండు బాపులే!

శంకరుడైన నాతనికి సాటియె సుస్థిరమానసంబునన్.

గీ. భవ్యులను ఘనప్రేమైకభాజనులును

అమలులుఁ బసికందులును బ్రాణాధికులును

వైన కన్నబిడ్డల వీడ నడుగు నవుడు

కందుచెందని ఘనుడెందుఁ గలుగునొక్కో!

- గీ. స్వీయపట్టణ మనలంపు శిఖలఁ దగులఁ
గనుచు శాంతిమై నిలిచిన జనకుఁ డొకఁడు
పూర్వ ముండెనటంచుఁ జెప్పదురు గాని
అట్టినిస్సంగు నేడిట నరయఁగంటి.
- ఉ. మంచియొ చెడ్డయో జరుగ మాటికిమాటికి దానిఁ గూర్చి యే
యెంచుచుఁ గార్యముల్ విడుచుసీనుఁడొకఁడునొకింతయెంచినన్
బ్రాంచితకార్యరాజవిడువన్ జనకుండెడు ధీరుడొక్కఁ డొ
క్కించుకయున్ బొసంగనటులే స్థిరుడౌ మహనీయుఁడొక్కఁడున్.
- కం. ఈలీల సచివపుంగవు
డాలోచనఁసేయుచుండు నాలో నృపుఁ డా
లోలాక్షి యెదుటఁ దెలిపె బ్ర
జాలోకపుఁ గలకలమ్ము సకలముఁ గ్రమతన్॥
- మ. తనప్రాముఖ్యములకన్న మిన్నగ ననంతప్రేమయై గాంచి పెం
చిన యాబిడ్డల నిచ్చివేయుమని వ్రశ్నింపంగ నాలేమి యి
ట్లనియెన్ మెల్లన మందహాసగతి వక్త్రాబ్జంబునన్ మాన్పు నొం
దని స్థైర్యంబునుఁ దెల్పుఁగాఁ బతికి నుద్వేగమునన్ మొక్తుచున్॥
- శా. “ఈమాత్రమున కేల నాకడకు మీరేతెంచి వాక్కుచ్చుటల్
వామాలోకము భర్తృవాక్యసరణి వర్తించుట కాని పే
రేమైన న్యచియించు టర్హమయి యున్నే భేదభానంబులం
దేమాత్రంబు సతీవతుల్ మనిన వారేకాత్ములం బొప్పునే?
- మ. మనయీవైభవముల్ శరీరములు శుంభల్లీల సర్వప్రజా
ధనవృద్ధింబులు తత్ప్రయోజననియుక్తంబుల్ తదానంద న
ర్థనమాత్రప్రకటంబు లొట నపి సొంతమ్మించు నాశ్లేచ్ఛఁ ద
ద్వినియోగమ్మనఁ గాక యన్యమగురీతిన్ జేయఁగా భావ్యమే॥

శా॥ ధృత్యుత్సాహబలాదులై యనిమొనన్ దీపింపగాజేయుటన్,
బ్రహ్మహమ్మల రాజ్యవృద్ధికరమా ప్రభాతకార్యావళిన్
బ్రత్యేకంబుగ నీనిసుంగు లసువుల్ పాయంగఁ గాకిట్టు లీ
యత్యల్పంబగుప్రాయమందు విడుటన్ స్వాంతంబువంతంగొనున్.

మ. సకలంబౌ మనసంపదాదులును నేనర్వేశుకారుణ్యదృ
ష్టికీబాత్రంబయినంతఁగల్గెడినో తచ్చిన్నాత్మనేర్పాటుచే,
నొకవేళన్ విడనైన నందుఁగల యేవోకొన్నిటిన్ నేడు, దా,
నికినై చింతనుబూను లర్హగతియానే ప్రాజ్ఞులెవ్వారికిన్! ।

చం. అని ముదమార నిర్దురగు నర్భకులన్ బిలిపించి ప్రేమమై
ననుపమసుందరాంకులగు నానుగుణాకరులన్ గరంబు, బ్రీ
తిని గడుముద్దులాడుచుఁ బరింగని బిడ్డలనొప్పగించె నా,
పిన నిల కశ్రు లిర్దురకు వేఁ గడుధారలు కార నేటులై.

శా. ప్రార్థనాపిత్రిచే బాసంగెడు సుఖప్రాప్తిన్ వ్యధాప్రాప్తినిన్
స్ఫారాహ్లాదము దుఃఖమున్గనక యెవ్వఁడోపఁగా నేర్పుఁ దా
నారీతిన్ సుఖదుఃఖసంహతుల నిత్యంబున్ గనుంగొంచు యో
గాగూఢఫిట్టే బాయకుండును బుధుఁ డానందసంపూర్ణుడై.

చం. ఇరువుగ బిడ్డలన్గొని యహీనశమంబున తేమ మంత్రిశే
ఖుని కరమ్మునన్ గరము గౌరవమొప్పఁగ నుంచినన్ బ్రజో
త్సాహములుగాంచి వారల యఖండవిరాగమునెంచి బిట్టున
చ్చేదనడిరందు కొంద రిటుచేసితిమేయని కుండి రాత్మలన్.

ఉ. నారలలోన కొంద రతిభాసురబుద్ధివిశాలులంచుఁ బెం
పారినవారు వారలను నారహిమిమనంగనీయ భూ
దారుని బుద్ధిమాటి పెడదారినిజ్ఞరిన, వారిఁగ్రమ్మఱన్
జేంచి రాజ్యమిచ్చునెడఁ జేయునదేమి యటంచు పల్కినన్.

కం. క్రిమమున నేతధభిప్రా
యమై యుక్తమటంచు జనములందుఁ బలుపు రా
నగుయంబునఁ బసివావల
సమయించి శుభంబుఁగూర్చ సమయము సేయన్,

కం. అటు లవ్వారలు పల్కెడు

స్ఫుటవాక్యంబులకు సచివపుంగవుఁ డెఱ్ఱే

గటకటవడి యర్చకులను

నటవికి ననుపుటలు చాలదా! యని వారిన్.

ఆ. నె వారివారి వాదవారంబులను మార్చి

ఉత్తమమగురీతి నొప్పగించి

అతిరయంబుమీర నర్చకు లిరువుర

సంపివైచె వారు హర్షమొంద.

మ. జరిగెన్ బిమ్మటఁ గొన్నివర్షము లటుల్ శాంతగబుగా నైనను
ర్వరకున్ రాణిగ వారుకొరుకొను సద్వంశోద్భవఁ రాజుతా
నరయన్ లేదిక నాప్రజాప్రతినిధుల్ యత్నంబులెన్నేనిఁ జే
సిరిగా కెందును గాంచలే రటులు వాసింగన్న కన్యామణిఁ.

మ. అలినీలాలక యామె యుండ, నికదా నన్యంగనన్ బెండ్లికిన్
గలయంజూడఁడు తేఁడు, వారుగనినం కాంతామహాసక్తుఁడౌ
నలభాకాంతుని పెండ్లియాడఁగల యబ్బాక్షిఁ గనన్ జూరి
ట్టులు గాలంబగునంచు సందడులు బిట్టన్ రేగె రాజ్యంబునక

మ. అతివక దద్వతి పూర్వరీతిగ నరణ్యంబందుఁ జేర్పించి న
మ్మతిమై వారల రీతినే సుముఖతన్ బద్ధాక్షి కై యత్నము
ద్ధతిఁ గావింపక కాజ్యమేలు దనసత్సంతానమేరితిగా
నతఁడొందంగలవాఁ డటన్న నుడి రాజ్యంబందు మూర్ఛిగఁగన్.

చం. అది విని ధారుణీరమణు డావిషయమ్ము సతీలలామ కు
న్నది కలరీతిఁ దెల్పుటయు నాతి సమస్తము నాలకించి నె
మ్మదిఁ బదిలంబుఁ జేసి పలుమాఱుఁ బరేశుఁ దలంచి నాథునిన్
సదమలభక్తి మొక్కి సువచఃపరిపాకమెలర్ప నిట్లనుక.

గీ. "ఆగమాసాయులును సనిత్యములు నగుచుఁ
బాలుచు వైభవాదుల రాకపోకలందు
మోదభేదాళి నరుఁ డొందఁ బోలు నొక్కొక్క
తఁకు వానికిఁ గల్గు భేదంబుఁ దెలిసి.

చ. జనహితకార్యమై యిది యెసంగుట, మీరలు కూడ నిట్టులే
యొనరుప మేలటంచు మదిసూహనొనర్చుట, సంతకంబె నా
కు నిక హితంబు కల్గునొకొ! కూరిమిమీఱగఁ గాన కేగి యీ
ఘనుడగు సన్మనీశ్వరు నఖండధృతిన్ భజియింతుఁ గ్రమ్మఱన్.

గీ. అంచులకుఁ గట్టబడి నట్టి జ్యోతుఁ ద్రుంపఁ
దగ యథాస్థితిఁ గొను బాణదండ మట్లు
పౌరవాసకారణులగు మీరు విడిసఁ
బూర్వ వనవాసమున కేను బోదునుండు!

చ. ఎసఁగు సుఖాసుఖమ్ముల కొకించుక మాఱని పూర్ణశాంతితోఁ
బసమెయి సర్వకార్యముల వర్తిలగల్గిన మేటి నేర్పుతో
మసలఁగలట్టి మానవుడె మానవులం గడు మిన్న కాని యే
దెస కెదిత్రోయ నాదెస నతివ్యధఁ గూలెడు వాఁడు మర్త్యుడే!

మ. ప్రజలందే యొకమాటనుం బడని దివ్యంబౌ పథంబందు బి
ట్టుఁ జరింపంగల యద్వితీయ చరితాఘ్నంధైన శ్రీరామచం
ద్రు జయింపన్ దగు ధీరవర్తనులు మీశోరంపుఁ దీర్చిన రీ
తిఁ జరింపం గని ధన్యఁగా గలుగుటకా దేతుక్కు మజ్జన్మమున్.

మ. అని హర్షంబు మెయిన్ వచించి మహితోద్భ్రక్తేమ నొక్తున్నడికా
దన ప్రాణేశుఁ గవుంగిలించికొని కాంతారన్న మొక్కింతసే
పునకున్ లోపలి కేగి భూషణతెలిన్ బుట్టంబుల స్వీడుచున్
వనవాసాగ్ధపు దుస్తులంగొని ప్రయాణంబై సతిం గాంచుచున్.

ఉ. “ఎచ్చట నెంతదూరమున నీతనువున్నను స్వాంతమెప్పుడున్
త్వచ్చరణాంబుజాతముల పజ్జనె నుమ్ము నిరంశరం బిలుల్
హెచ్చగు భక్తిఁ గాగ్రెడు, నహీనచరిత్రక! దూరమెట్లు భా
స్వచ్చిరమైతి కీఁగలదు భంగమొకింతయు నెట్టివారికికా”

గీ. బహి మేఘంబులకు సవోత్పల హేమాంశు
లకును బద్ధినీ దిననాథులకును దూర
మెంశయుండిన మైత్రి కేయెగు కలిగె!
దూరమెందు సుజనమైత్రిఁ దోయిఁ గలదె?

- ఉ. స్వాంతము మీపయిన్ దను వవారితలీలవనంబులోన న
త్వంతము నిల్చియుండును, ధరాధిప! పట్టునుబట్టి య య్యయ
స్వాంతమునుండి లాగఁబడి కాల్గు నయోమయ సూచివోలె నీ
చెంతనె దృష్టిగల్గి విధిచేత వనస్తలి నేను నిల్చినన్.
- మ. ఆతులంబైన విశాలభావములు సొమ్మై మీకు పెంపారుటన్
సతినిఁ బిల్చి పరిస్థితుల్ తెలిపి స్వేచ్ఛన్ యుక్త మార్గంబుఁజొచ్చి
దరింపన్ దరుణంబు గూర్చితి, యశశ్శ్రీగోరి మార్గాటలన్ జతు
రత్నంబున గానకంపక, కృతజ్ఞున్ నీకు, పాణేశ్వరా!
- చ. సకలజనంబు సంస్తుతులు సల్పఁగ సద్గుణశోభితుండనై
ప్రకటవివేక మేర్పడగ రాజ్యజనుల్ కడపెచ్చునట్లు సా
ధ్యుకీ బతివై సమస్తమగు దివ్యసుఖంబులఁ బొందుచున్
బ్రజాళికి సుఖగాయకుండవయి లీలమెలంగుము (ప్రాణనాయకా!
- శా. ఏనారీమణి నిన్నుఁ జేకొనిన నేనీర్వ్యంగోనంబోనుసూ
నేనీదాననెగాన! నీజయసుఖానీకాదులే నావిగా
నానందించుచుఁ దద్దనాంతరములం దావాసముం జేయుదున్
నేనట్లుంటుకుఁ జింతనొందకు, వని న్నే మోదమే పొందుటన్.
- కం. కృపమాత్ర మెప్పుడు నాపై
నృపనాయక వీడఁబోకు! నీవేగఱిగా
విపినస్థలి వసియించెద
నపరిమితప్రియము నయము హర్షము నెనఁగన్!
- శా. ప్రేమంబెంతయు నాపయిన్ గల మిముం వీడన్ మహాదుష్కర్తం
బై మత్స్యాణము పోవనున్నను ద్వదీయాదేశముంగొంచు మీ
యామోదంబై మదీయమోదముగ మత్స్యంతలంబునందెంచి యీ
సీమన్ వీడుచునుంటి మీపటమె మచ్చిత్తంబునన్ హత్తుచున్.
- చ. సుగుచిహ్నాచు ద్రిప్రజనశుద్ధికరమ్ము శుభావహమ్ము భా
స్వరకరుణామయమ్ము సువిశాలము సంతతమందహాసభా
సురమును దీర్ఘనేత్రయుగశోభిత మార్యసుసేవ్యమానమై
వరలెడి నీముఖేందురుచి భావనదీపిక నాకు కానలోన్.

చ. బహు జన్మాద్భిత్ భూరిపుణ్య ఫలసర్వస్వంబునై ఘోరదు
స్సహదుఃఖప్రవిదారకంబు విలసత్సౌఖ్యప్రదంబున్ శుభా
వహమున్ సంతతచింతనీయమగు నీపాదాబ్జయ్యగ్గంబుబి
త్యహమున్ ధ్యానముఁజేసి కొందుబలమున్ దక్ఖనలోనిల్వగన్."

చ॥ అని సృపహాళియొద్ద సెలవందుచుఁ బిన్నలమందహాసతా
జని, ఘనులన్ నతిన్, సములశ్రీకరదృష్టిని, గౌరవించుచున్
వనికిఁబ్రయాణమై చనె సృపాలఁడు మంత్రికి నర్హరీతిమై
వని వనితామణిన్ విడిచివచ్చుట కాజ్ఞనొసంగి పంపఁగఁ.

క. తప్పని సరిగాఁ దనపై
నప్పని భారంబుఁ బడుట కాపగసుం తే
నప్పుడు శక్యముగామికి
నప్పట్టునఁ జింతమున్ది యాసచివుండున్.

శా. కార్యోద్వేగము వారువప్రతతివే గంబుఁగడున్ మీర సౌ
కర్యప్రాప్తకయోజనావళియుఁ జక్రింబట్టుదొర్లంగ, నౌ
గార్యోదంచిత రాణివైపు మదియున్ దత్పట్టణాశన్ దదీ
యార్యస్తోము నహార్యధైర్యుఘన దేహంబున్ జనన్ గానలోన్.

శా. నానాడున్ దనకాపకానిగతినిన్ వ్యాపారముల్ సీమనెం
తేనిన్ జిత్రముగాగ మారుటయుఁ గానే మార్పునున్ జేయలే
కానారీమణిఁ జేతులారగ నరణ్యంబుండునన్ జేర్పగా
నౌనాకర్మముఁ గాంచుచున్ సచివుఁ డత్యంతవ్యభాషార్ణవై.

మ. యతివేషంబునఁ గోసలావనిని నేయత్నించి యెట్లెట్లా యీ
సతిమార్తల్లి యొనర్చినట్టి చెయివుల్ సర్వమునున్ బైకిఁదె
చ్చితి నైనన్ దదధీశుఁ డామెఁగనఁ బిచ్చింజెంది దేశంబువీ
డి తదారంభముగాఁ గనంబడమి నెండన్ మన్మహాశాలతల్.

ఉ. "మర్కములేని నిగ్గలిస మానసమేర్పడనేని యుక్తమా
కర్మమొనర్తునేని మహికాంతుడురాణియు నెట్టివేశలన్
ధర్మముతప్పనట్టి మహితవ్రతిభాన్వితులేని దేవుఁడే
ధర్మముబోచునేని యిటతప్పక నాకృషిసాగి తీరెడిన్."

ఉ. గణ్యతమీరు పుణ్యఁడయి కాలెడి దీనశరణ్య దుర్గమా
రణ్యగమానిరాట్నమవిరా గమనస్కుల సత్ప్రభుత్వనై
పుణ్యమునందు గణ్యఁడగు భూపవరేణ్యశరణ్యనంత బ
హ్యైవ్యని నట్లు జూడ మనసాడక యేము సనెన్ దినేశుఁడున్.

మ. దినమెల్లక బలశౌర్యముల్లెఱయి మందేహాద్విదైత్యాళి సం
హనకీడనుసల్పి సల్పి నిజశౌర్యాటాపముల్ దగ్గఁ జే
సి, నిరాశంబరమూర్తియై కమలినీచేతంబు లల్లాడఁగాఁ
జనె దిక్కకృముచాటుగా నినుఁడు విశ్రాంతిసోనక జూచుచున్.

క. స్ఫురితతరచారుచామీ
కరహయఖురపరివృత్తరేణు ఘనరాగమునా
నరుణహరిద్రగభస్తులు
ఖరకరుఁ డరిగిన పథానఁ గనఁబడె నంతక!

చ. సమముగ జారచోరజనసంఘముదావహమై యటం గ్రహ
క్రమత బ్రపంచమంతయు సరాసరిగా మసిఁబూసినట్లు గా
ఢముగనుఁ గన్నుఁగన్నుగనుటల్ గడుఁగప్తమునొచుఁ దోఁస సం
తమనము నిండె నేకమునొనర్చుచు లోకము నెల్ల వేల్కిడిక॥

చం. సచివుమనంబునందెనగు సొంద్రితమంబగు నంధకారపుక
నిచయమెరేగి మెట్టిడుట నిల్చినటుల్ నిబిడికృతంబు బి
ట్టచలమునై తమంబెనఁగ నందునముందునకేగలేక తా
నుచితముగాఁదలంచె సచివోత్తము డందున గొంతనిల్వగక

గీ. ఇనుడుగుంకినతోటి రాజ్యమునను రేఁగి
పలుతెరంగుల లేచు శక్తులను బోతె
ఇనుడుగుంకినతోటి నభిమ్యునను దారి
లోక్కడొక్కడు కనిపించె నోజవెలయ.

సీ. ప్రభుకార్యములఁ దీర్చుపనిపైని
దినరాజు నిల్వజేసిన ప్రతినిధి యనంగ
నౌషధలతికాల్చిన భీష్మద్దినందింప
విధివిధించిన వైద్యవిమఁ డనంగ

కలచేష్టగమనింప నలచిత్రగుప్తుండు
జగములనిల్చిన సాక్షియనంగ
సృష్టిని సాగింప శృంగారమును బెంప
గామునితోడైన ఘనుడనంగ

గీ. సఖలజీవీజీవనసౌఖ్యప్రదుండు
మహితహిమకాంతికాంతసమస్తలోకుఁ
డనుచు ఘనకీర్తిగంట సుధాంశుఁ డనంగ
నలరె డంబునఁ గలవతేఁ డంబరమున.

చం. జనహితకాంక్షుఁడౌ నృపతి సద్యశమట్లు సితత్వమొప్పు కాం
తిని జగమెల్ల వెండికరణిన్ గనఁజేయుచు సర్వలోకజీ
వనముగ నొక్కటన్ బ్రకృతిపక్కున నవ్వినయట్లు నిండుజ్యో
త్స్నను వెలయించెలోకమునుదద్ధిమధాముఁడుమోహనంబుగన్.

మ. ఒక గ్రీధాన నొకొక్కసంగతిని సత్కృతాసహాయై గొంచు స్త్రీ
యకవిత్వంబునఁ జేర్చికొంచుఁ దనదుర్వాచారముల్ దాచు నా
కుకవింబోలుచు భాస్కరాదులకతల్ గొన్నట్టి యవ్వని భూ
మికీజూపించుచు వెన్నభాగమును నెమ్మిన్ దాచుఁజంతాదుగ్రిండున్.

గీ. తమమునందును సుఖముదృష్టమగుఁగాని
హానివృద్ధియు తమ్ము వ్యయమ్ము మితము
నంచుఁ దెలుపంగనేమొ నయ్యబ్జవైరి
యించుమించుల కాంతుల నిచ్చుదిశల.

చం. అధిపులచే ముహుక్కుహారుదద్భుతశిక్షలనందుచున్న నె
వ్విధమున నైన స్త్రీయపదవిన్ విడలేనినియోజితం బలెన్
విధుఁడు కళంకియై యుడులపేరిటి సభ్యులఁగూడి యెట్టలో
కధనడిపింపఁ జూచెడునుగా పడహీనుఁడు గాక చాతురిన్.

మ. తగులీలన్ దమదేశమభ్యుదయమందంజేయ భూనాథులెం
తెగ శక్తుల్ గలిగించినన్ జనులకున్ దర్పాన దుఃఖంబునీ
యఁగ నుద్యోగితలంచునట్లు శశి యుష్టాదుల్ దినేశాదులొ
ద్దగొనున్ గాని జగాలకిచ్చునవి వంతల్ శైత్యకామాదులున్.

ఆ.వె. అలరుబోడి ఘక్కు-మని నవ్విసవిధాన

పుచ్చపువ్వులొకట విచ్చిసము

పిండియారబోయు వెరపున వెన్నెల

వెలయు వేళ మంత్రీ విపినమందు

మ. వసుధామండలమున్ సుధామయముగా భాసిల్ల సేయంగ నో
పుసుధాంశుండు దితుండగా సదిప్రడప్పుజ్యన్ మహారాజ్ఞినిన్
వెన వీడ్కొంచు దిశాతటుల్ వలెనెత్తెల్వించొందు సంశుద్ధమా
ననమేపారఁ బురమ్మసేరగ బ్రయాణంబయ్యె నమ్మొత్తీయున్.

శా. తద్రాజ్య భవితవ్య మేమగునో యేతన్నా మకస్తోమముల్
తద్రాజ్యంబున నేమొనర్తురో నిజోద్యద్యత్న మేమానో యే
తద్రాజ్యవతంసుధగ్మవిధమేదారిం బ్రవర్తిల్లునో
భద్రంబేగతిఁ గల్గునో యని తలంపంజొచ్చె నెంతేనియున్.

గీ. ఘోరమ్మగముల కూరంపు టారవములు
నతులసంకుల ఝల్లీరవావళియును
నతిమనోహరవిపినదృశ్యప్రకరము
చలితు జేయ వాని యోజనలవలన.

కం. పాన్యస్థైరదవారము
లోవెలసెడి మెఱపుకరణి లోదమమెడలం
గా వెలిగెడి యాలోచన
మా విజ్ఞానిఁ దేర్పనాత డాపురిఁజేరన్.

చం. పలువురు నేకుతంత్రములొ సన్నచునుండి తదీశురాక నె
ట్టులొ విని మెల్లజారెడునటుల్ దిననాధునిరాక వేగుచేఁ
దెలిసియొక్కొక్కటే యుడుల దృశ్యముకా శశి పట్టుబడ్డదొం
గలగురువట్లు తెల్లనయి కన్నడె నంబరవీధి వింతగన్.

ఆ.వె. కాలదశత నొకట జ్ఞానభాసన సోక
వ్యాప్తతమములెల్లఁ బాయుకరణి
సురుచిరంబుగాఁగ సూర్యోదయము దోవఁ
దమములెల్లఁ గ్రమతఁ దలఁగఁ జొచ్చె.

- గీ. ప్రజలుగర్హించు దుష్టవర్తనముల
కుక్కరొక్కోయటంచు నాకుకుటములు
జీవనంబులు స్థిరములు కావుకావ
టంచుఁ గాకులు కూసె చిగంతములకు.
- చ. తనునమువోవ నీరజవిశానము లుబ్బిన లేవ శీతవా
తము లిల వీన హైమకణతండము తల్లలలాడిపోవ దు
ర్దమఘనజారచోరనికరమ్ములు మూలలదూచు లేవ నా
మ్యవణి సభస్థలిక బాడిచె నుత్తమలోకము సంస్తుతింపగకా.
- గీ. ఘనతమోన్మతమైన యజ్ఞానిహృదయ
మున మహాశాకిరణ మట్లు బొల్చిపోడమె
ఘనతమోన్మతమైన జగమ్మునను న
వాసగీరముల ప్రభువు శక్రాశయందు.
- గీ. గుములుగాఁగూడి విచారించు నమితమైన
తూబరములాది భీరుజంతుతతు లెల్ల
హరికిశోరరవాస మాయమగునట్లు
లుడుహిమాంశులు సగిరి సూర్యుండు వొడమ.
- కా. ప్రోద్వన్నేఘనమాన్వతుండయిన సూర్యుం డాత్మతేజోరమక
జోద్వంబాప్వ దదంబుదప్రణతినికా సూక్ష్మంబుగాఁ దోలి ని
ర్భేద్వజ్యోతి జెలంగునట్లు నృపుడు వేధించు కష్టవళిన్
దస్యత్నంబునఁ ద్రోలి దీప్తిగన నాత్మక మంత్రియూహించెడికా.
- మ. ధరణీజాహృదయాబ్జమిత్రి! జలదోద్వద్ధాత్రీ! నీరేజనే
త్ర! రసోదంచితసచ్చరిత్రీ! విబుధతాన్వైక దీక్షాపవి
త్రీ! రణోద్ఘాటితశత్రుగ్రాత్రీ! బుధసంతాపాటవీపతిహా
త్ర! రఘాద్వంశవపిత్రీ! ధీరనుతివాత్రీ! మిత్రగోశ్రోబ్ధవా.
- భూతిలకము: శిష్టజనానళిపోషణా! నృపశేఖరాన్వయభూషణా!
దుష్టచిశాచరభంజనా! పరితుష్టచూనసరంజనా!
దృష్టివినిర్జితదానవా! నిజధీసముద్ధితమానవా!
సృష్టలనద్గణభాస్వరా! మహిజాహృదంబుజభాస్వరా॥

తోడకము:- కామ్యఫలప్రదశౌరవనామా!
 సౌమ్యజనస్తుతసద్గుణధామా!
 రమ్యశరీరనిరాకృతకామా!
 భూమ్యుధివస్తుభూపలలామా!

శిశి శ్రీరామానుకంపకటాక్షులబ్ధకవితాధారేయ
 శౌండిన్యగోత్రవనిత్ర ముత్యవంశవయః
 పారానారరాకాసుధానిలయ కామేశ్వ
 రాంబానూర్యనారాయణార్యతనయ
 విబుధవిధేయ శ్రీసుబ్బరాయ
 ప్రణీతంబైన నిశ్చేయ
 సానందకావ్య మండలి
 తృతీయాశ్వాసము

సంపూర్ణము.

నిశ్చేయసానందము.

చతుర్థాశ్వాసము

శ్రీజయబలదచరిత్రా!

నైజదయాపూర్ణనేత్రీ! నారదగాత్రా!

భూజానికులపవిత్రా!

భూహృదయాబ్జమిత్రీ! బుధనుతిచాత్రా! ||

1

శ్రీయందుక విభవంబునందు గడువాసిన్ గన్నవాడైన నె
న్నో యిక్కట్టులపాలుజేసి మతిశాంత్యత్సాహముల్ సాయంగా
జేయున్ గర్భమదెట్టిచిత్ర మొకదా జేజేలనుంగూడ! వి
జ్ఞేయజ్ఞాతయు నొందకుండునె విరక్తిప్రాభవోపేతుడై.

2

కాననమందు రాణివిడి గణ్యచక్రేందు బుద్ధిపాగరుం
డానయవర్త్య కట్టిగతి నాపగలేమికి సంతయేనిఁ దా
నాననమెత్తలేని త్రవ నందుచునుండుటఁజూచి నాయకుల్
వానినమర్పరీతిగనె భాషణఁజేయుచుఁ దెచ్చిరెంతయున్.

3

కృనుమున నాసుశీల నటుకాననమందున వీడువార్త రా
జ్యమునఁ బ్రకాశితంబగుట నట్టినులక్షణపోవ నింకసా
ఖ్యము గననేర్తుమే యనుచు నాడెడువాసును నట్టియద్వితీ
యమహేశ నింకగాంచమని యాడెడువారును నైరి తత్పరిన్.

4

అందలికొండఱిన్నిటను నానరపాలునకర్హమైనదా
సుందరకన్యకామణిని జూచి వివాహము సల్పితీరంగా
డెందములందుఁ దీవ్రమగు లేవలబూనుచు నెన్నియేని యె
న్నందగు కన్యాకామణుల నవ్యవటంబులఁ దెచ్చిచేర్చినన్.

5

ఎన్నెన్ని చిత్రపటముల

న్నన్నరనాయకులుదెచ్చి యధిపున కిడుచు

నన్నరపతి యంపొందును

శిన్నక యన్నిటినిమున్నె యెంతయుఁద్రోసన్.

6

- చ. అస్మత్తము నెట్టివేళలను నాఁడియెఱుంగనితోడు నచ్చకుం
డిననొకకన్నె నచ్చెనటు నెమ్మివచింపఁగ లేడు తజ్జన
మ్మొనకుముదమ్మొగూర్చు నిజముంగన నాతనియాత్మకైకఁజా
లిన పటమాజనమ్మునిడలే రిలువంగను బొందిరెంతయున్. 7
- ఉ. రమ్మత్తయున్న నుండవటప్రాభవ. మొక్కట నద్దియుండినన్
సౌమ్యతెఱువ నద్దియు నెసంగినచోటఁ గులంబు నందువై
షమ్యమదోచు నందుఁ గడుజక్కఁగనున్న మఱొక్కలోటునై
భూమ్యధిపాగగణ్యమది పూర్తిగనొండును నచ్చకుంటచేన్. 8
- మ. కడకానాయకు లెన్నియేజితనముల్ గాఢమ్ముగానల్పి యె
క్కుడు తస్మంత్రయు సాయమున్సలువఁ జేసొగల్గిరాసింభురా
జిడుతత్పుత్రికచిత్ర మిద్దిగని యయ్యెఱొక్కియేనచ్చితీ
రెడునాభూవునకంచు నెంచికడుహర్షింపంగ నైరెల్లరున్. 9
- మ. సకలంబౌశుభలక్షణంబులను భాస్వద్వర్తనంబందు గూ
పకళాశోభలఁ బూర్వరాజ్ఞివలెఁ దత్పద్మాక్షి భాసిల్లి యిం
చుక ప్రాయంబున లేతయై చురుకునన్ సుస్ఫారలావణ్యమం
దకలంకమ్ముగనుంట నాపెను నృపుం డాసించునంచెంచుచున్. 10
- ఉ. వారు తదీయచిత్రమును పార్థివచంద్రునకిచ్చి యామెను
స్ఫూగుణాదులన్ మిగులసంస్థుతిచేసి వచించి యట్టి స
ద్ధీరసులక్షణాఘ్య తమదేశముఁ జేరిన సర్వశోభల
వ్యాదిగఁ గల్గితరునని వారు పదించది పల్కుచుండగన్. 11
- ఉ. కన్యకలక్షణావళులఁ గాంచఁగ నట్టివయంచు రాజనన్
ధన్యతనందురీతిగనె తజ్జనులెంచి నృపాలుచిత్ర మా
కన్యకకందఁజేయఁగ నఖండగుణాన్వితయైనయట్టి యా
మాన్యయుఁ దచ్చరిత్రము సమస్తమెఱింగికొనంగఁ జూచుచున్ 12
- శా. కర్ణాకర్ణికగా నరాధిపుడు ముగ్ధాడంబుగా నెంతొసం
పూర్ణప్రేమ వివాహమాడిన పువుంగోడిన్ మహానత్వసం
క్షీర్ణంబౌననమందు వీడెనని పంకేజాక్షి యాలించుటన్.
దూర్ణప్రక్రియ నామెనొక్కపరి దానున్జూడఁగాఁ గోరినన్. 13

చ. తదపులనుండి దేశములదద్దయుఁ గ్రమ్మటి చెందుచున్న య
య్యిడుమలు నాఁటితోనుడుగ నెంచుచు నుండెడివారి కామెయ
వ్వడువునఁ బట్కినానుడు లపారిముగావ్యధగూర్చె నింతకుఁ
బడినహ్వాధాళి వ్యర్థమగుమాదిరి తోచుటచేత వారికిఁ. 14

కం. పిడుగులు వడివిడిఁ బడియెడు
పడువున నుడివిఁ నుడువుల భయపడిరి కడున్
బడితుక నుడివిన పడువున
నుడివిన నప్పడఁగి కేమి నుడువునొ యంచుక. 15

కం. అవ్వారిఁ బవ్విధిని బడు
నెవ్వారిఁ దిలకించి మఁత్రి కేర్పుమెయి ధృతిక
నెవ్వరిలఁదేస నారల
కన్పిల్చి గుణాలిఁ దెలిసి యతినిపులముగన్. 16

మ. సచివాగ్రేసరుఁ డాధరాధిపుని పజ్జకానిల్చి సర్వస్వమున్
పచిలుగింప బలమందులేమఁ గనులన్ గంటాదిగా నన్యకా
ర్థదలఁపఁబేమియుఁ దోచ కొక్కపరిఁబద్మాక్షిన్ గనన్ గోర్కితో
మను నాస్పిల్వము పేనుయో కలచు నంచు స్థల్కిఁతేడంతటక.

కం. బంధులనునునిడి యూ
రికరిమ్మని రాణిసేరిఁ బేమిగబున లే
రిక నొందు నొకయ నవెగొని
యెకలంకుడు మఁత్రి నోయె నాననమునకుక. 18

మ. 'కడుధర్మంబున బద్ధుడై క్షమఁగొనంగా నెట్టిగా దౌష్ట్యమే
చెడివేళిన్ గడుగూర్చుఁగాఁగఁ, దిటిసిక్షింపన్ దరిన్ నిల్చు నా
తండు సిచ్చునుడుగాఁగ హేయమతిఁ గుత్సాకర్మవైముఖ్యమూ
నెడివేళక విరనుండుగాఁ దలచుటల్ నీచంబు ధిరాత్మునిక'. 19

శా. ఎంతే నీగతినున్నతస్థితిని మత్రిశుండు డెందంబునక
జింతగజేయుచు భక్తిరక్తిగదురన్ నిశ్చేయసానందులం
దెంతే బొల్చెడిసద్గుణంబులనుఁ దానేగన్ ననినజేర న
ర్వాంతిర్వామినిఁ దాదలందుని నాయంబొటకున్ మ్రొక్కుచున్.

- చ. అన్యతము నెట్టివేళలను నాడియెటుంగనితేడు నచ్చకుం
డిననొకకన్నె నచ్చెనటు నెమ్మవచింపగలేడు తజ్జన
మ్మైనకుముదమ్ముగూర్చ, నిజముంగన నాతనియాత్మకైకజా
లిన పటమాజనమ్మునిడలే రిటువంగను బొందిరెంతయున్. 7
- ఉ. రమ్మతయున్న నుండవటప్రాభవ. మొక్కెట నద్దియుండినన్
సౌమ్యతశూన్య పద్దియు నెసంగినచోటఁ గులంబు నందువై
షమ్యమదోచు నందుఁ గడుజక్కఁగనున్న మతోక్కలోటునై
భూమ్యధిపాగగణ్యమది పూర్తిగనొండును నచ్చకుంటచేన్. 8
- మ. కడకానాయకు లెన్నియేజతనముల్ గాఢమ్ముగానల్పి యె
క్కుడు తన్మంత్రయు సాయమున్సలువఁ జేకోగల్గిరాసింధురా
జిడుతత్పుత్రికచ్చిత మిద్దిగని యమ్యేణాక్షియేనచ్చితీ
రెడునాభాపునకంచు నెంచికడుహర్షింపంగ నైరెల్లనున్. 9
- మ. సకలంబౌశుభలక్షణంబులను భాస్వద్వర్తనంబందు చూ
పకభాశోభలఁ బూర్వరాజ్ఞివలె దత్పద్మాక్షి భాసిల్లి యిం
చుక ప్రాయంబున లేతయై చురుకునన్ సుస్ఫురిలావణ్యమం
దకలంకమ్ముగనుంట నాపెను నృపుం డాసించునంచెంచుచున్. 10
- ఉ. వారు తదియచిత్రమును పార్థివచంద్రునకిచ్చి యామెను
స్ఫురగుణాదులన్ మిగులసంస్థుతిచేసి వచించి యట్టి స
ద్ధిరసులక్షణాఢ్య తమదేశముఁ జేరిన సర్వశోభల
వ్యాదిగఁ గల్గితరునని వారు పదింబది పల్కుచుండగన్. 11
- ఉ. కన్యకలక్షణావళులఁ గాంచగ నట్టివయంచు రాజనన్
ధన్యతనందురీతిగనె తజ్జనులెంచి నృపాలుచిత్ర మా
కన్యకకందఁజేయఁగ నఖండగుణాన్వితయైనయట్టి యా
మాన్యయుఁ దచ్చరిత్రము సమస్తమెఱింగికోనంగఁ జూచుచున్ 12
- శా. కర్ణాకర్ణికగా నరాధిపుడు ముగ్ధాడంబుగా నెంతొసం
పూర్ణప్రేమ వివాహమాడిన పువ్రంబోడిన్ మహాసత్త్వసం
క్షీర్ణంబౌననమందు వీడెనని పంకేజాక్షియాలించుటన్.
దూర్ణప్రక్రియ నామెనొక్కపరి దానున్జూడఁగాఁ గోరినన్. 13

చ. తదవులనుండి దేశములదద్దయుఁగ్రహ్యుఁడెందుచున్న య
య్యిడుమలు నాఁటితోనుడుగ నెంచుచు నుండెడువారి కామెయ
వ్వడువునఁ బట్కినానుడు లపారిముగావ్యధగూర్చె నింతకుఁ
బడినహ్వాధాళి వ్యర్థమగుమాదిరి తోచుటచేత వారికిఁ. 14

కం. పిడుగులు వడివడిఁ బడియెడు
వడువున నుడివిన నుడువుల భయపడిరి కడున్
బడతొక నుడివిన పడువున
నుడివిన నప్పుడతి కేమి నుడువునో యంచుకొ. 15

కం. అవ్వారఁ బ్రవిధిని బడు
నెన్నగఁ దిలకించి మంత్రి కీర్పుమెయి ధృతిక
సన్నిహితఁడేని వారిల
కన్నులతో గుణాళిఁ దెలిపి యతివిపులముగన్. 16

మ. సచివాగ్రేసరుఁ డాధరాధిపుని పజ్జకానిల్చి సర్వస్వమున్
వచియింపక బటమందులేమఁ గనులన్ గంటాదిగా నన్యకా
ర్థచయంబేమియుఁ దోచ కొక్కపరిఁబడ్డాక్షిన్ గనన్ గోర్కితో
చుచు వాన్సిల్లుము ప్రేమయో కలచు నంచు న్బల్కితేడంతటకొ.

కం. ఒకఁడెరిసెమునువిడి యహ
రికిరివ్వునఁ రాణిసేరిఁ బ్రేమంబున లే
భక్తి నోరడు నొలచు నదిగొని
యకిలంకుడు మంత్రి నోయె నాననమునకుకొ. 18

మ. 'కడుభక్తుంబున బద్ధుడై క్షయఁగొనంగా నెట్టిగా దాప్యమే
చెడివేళన్ గడుఁగూర్చుఁగాఁగఁ, దిఱిసిక్షింపన్ దరిన్ నిల్చు నా
తండు సిస్సపుడుగాఁగ హేయమతిఁ గుత్సాకర్మవైముఖ్యమా
నెడివేళకొ విరనుండుగాఁ దలచుటల్ సీచంబు ధిరాత్మునికొ'. 19

శా. ఎంతే నీగతినున్నతస్థితిని మంత్రీశుండు డెందంబునకొ
ఱింతంజేయుచు భక్తిరక్తిగదురన్ నిశ్చేయసానందులం
దెంతే బొల్పెడిసద్గుణంబులనుఁ దానేగెన్ సనిన్ జేర స
ర్వాంతర్యామినిఁ దాదలందుని నాయంబొటకున్ మ్రొక్కుచున్.

శా. ఉత్సాహంబున సద్విజ్ఞానభూలతో నుత్కంఠమై బాడుచున్
వాత్సల్యంబున నేణులంగలిసి సద్భావంబుమైనాడుచున్
జిత్సవిత్సుఖరూపలీలలను మానించేరి భాషించుచున్
సత్సంగశృంగముమై గుణీకృతమహానందమ్ముతోఁ గ్రాలుచున్. 21

చం. తన చిరునవ్వు వెన్నెలల డద్దనమెల్లఁ గడున్ బ్రకాశితం
బొనరుచుచున్ మృదుప్రేమిలోక్తుల సవ్వనచారిణీసఖి
మనముల నుల్లసంబడుచు మంజులభాషలచేత సేవచే
ముహూదయప్రమోదదగఁ బొల్పుచు రూపమఁగొన్న మోదమై.

శా. ఉత్కంఠా మునిరాజునొద్ద నిగమాంతోక్తుల్ విమర్శించు నే
తత్కాంతాజనసంస్తుతాంచితచరిత్రన్ లేమ నిశ్చేయసగ్
దత్కాంతారమునందుఁ జూచి వినయోద్యద్భక్తిమై మ్రొక్కి. తా
నుత్కాంత సచ్చివుండులేఖకనుఁ జేనుంపంగ నారాణియున్. 22

అ. వె. 'కర్మమునఁ బొసఁగు నగణ్యచిత్రంబులఁ
దెలియఁగలుగువారుగలరె యెందు?
సంభవముల వడి నసంభవములుసేయుఁ
దలఁపనట్టిపనులు గలుగఁజేయు.

23

చం. ఒకనియనుగ్రహంబునకు నొక్కని యాగ్రహదృష్టికిఁ మఱొ
క్కొకనిమహోన్నతస్థితికి నొక్కని నీచపుమన్ని-కిన్ జనుల్
ప్రకటితకర్మమొండె నుడువందగు కారణమంచు నెంచనే
రక యితరంబు నెంతరవురా, కతమంచు విమోహులైకడుక. 25

శా. పంకేజాసనవాసవిప్రముఖదేవస్తోమముగ్ధుడ ని
శృంగప్రక్రియ నిచ్చుద్రోష్పఁగల ప్రజ్ఞంగల్లు నాకర్మమీ
వంకన్ రాజ్యముఁ జేరనిన్న నియమింపన్ బోవ కింకేటి కా
టంకం? బెల్లరునన్నుఁ బంపఁ నుహృష్టస్వాంత్యులై యంచుఁదాన్.

చ. తలపగ నామదిం నిలుచు తద్విభుహాసయుతాస్యచంద్రిమం
డలమును గాంచుచున్ నిలుచు డంబున నాతని భూరిసద్గుణా
వళియు విశాలభావచులుఁ బాయక నాదుమనంబునందుఁ ని
చ్చులు వెలయున్ గదా! నృపుని సంతతదర్శనమెట్టిభాగ్యమో? 27

శా. ఆధీరాత్ముని యూజ్ఞచేత విధిచే నశ్శంతమున్ బద్ధనై
యాధారంబు నృపుండుగా ననిని నేనావాగమన్ జేయ నెం
తేధన్వత్వయునొందనొక్కా! పురమర్జ్యేష్ఠంబునన్ నన్ను
మన్మథుం డచ్చటికేగుదెమ్మచుచు నానంబుచ్చినం బ్రేముడిన్". 28

కం. అని యిటు పరిపరివిధములఁ

దననాథుని సద్గుణప్రతనిన్ మతి యో

చనసేయుచు నిశ్చేయన

తనమ నియాణప్రియత్న తత్పరతఁ గడున్.

29

చ. ముదుసలియొద్ద నామెహితము న్ననగోరెడు, ప్రాణతుల్యతా
ముదితలయొద్దనున్ నెలపుఁబొందుచుఁ బెంపుడులేళ్లఁ బ్రీతిమై
గదిసి నఖాలద్రువ్వి సుమకాండములొక్కటముద్దువెట్టి తాఁ
గదలె నమాత్యుఁ డాయితముగా నొనరించిన తేరు నెక్కుచున్. 30

శా. ఈనిశ్చేయన కానవీడి పురికై యేతెంచు టాలించుచున్
నానేమించెనోకాని, సింధువతి యుద్యత్సత్సభక జేసి, యా
యానందప్రభునిన్ జనావళినినయ్యబ్బాక్షి, నిశ్చేయనన్
దానాహ్వనముఁజేసె గౌరవమహానందంబు లేచారగన్.

31

మ. సచివాగ్రేసరు ప్రోద్బలంబుపయి నాసర్వసహాపాలకుం
డుచిత్రంబౌ పరివారమున్ సతియు నత్యుత్కంఠమై నాయకా
ళి చమూరాజియు నెంబడింపఁగ మహాలీలక సభకజేరఁ గో
రి చనెన్ భావిగతిన్ రనంతయును. నేరీతిన్ విమర్శింపకే.

32

శా. ఈరీతిన్ దనుదేశమన్ వదలి సుంతేదూర మవ్వారలే
తేరక యుద్ధపువాద్యముల్ పిదపఁ దద్విఖ్యాతు సైన్యంబువై
నారాచమ్ములు రాగ సింధువతి తన్మర్యాదకైయెంచి తా
నారీతిన్ బానరించియుండునని యూహంజేసి రవ్వారలున్.

33

చం. కృమమున ముందువెన్నల నగణ్యబలమ్ములు మూగి బాణవ
ర్షముగురియంగ నెల్లరుఁ గరమ్ము మహాద్భుతమంది మంత్రిధి
రమతిబయల్పడన్ ద్రుతినిగ్రాలఁగఁజేసిన మోహరానను
త్తమగతి నిల్చి సల్పిరతిదాదుణరీతి మహాహవమ్ముటన్.

34

ఉ. సీరియు శౌరి భార్గవులు చాలగ నోడు ప్రతాపమొప్పు భూ
దాదని నాటిసంగరవిధాన మెనంగె మహామృతంబుగా
నానవిజేపభార్గవుల కందగరాని విచిత్రలిలఁ నెం
పారెను ధింధీతిమ రాసచివాగ్రాణి గ్రాలినాడటన్. 35

చం. అధిపునితాపశక్తియును నాసచివాగ్రణిమగ్రతయుక్తియున్
మధురవచః ప్రభావయగు మానిషియుత్పత్తియుక్తియు
త్యధికమయైన తత్ప్రజలప్రాచీతిమకా స్రభుధిక్తియున్ మహా
సింధులయి యుగ్రరీతిగ నలన్ బాసరింపగఁజేసె వారింకన్. 36

శా. ఆసైన్యంబులకోసలాధిపునిసైన్యహ్లాటయున్ రాబలే
కాసైన్యంబును మంత్రిమోగడునగా నైయుంట వీక్షించుచున్
వీసంజెనను యుద్ధకారణములన్ వీక్షింపలేకున్నచే
డాసైన్యంబులఁ దూలనేసె ఘనసౌర్యాటోపమేపారగన్. 37

ఉ. ఆహవమందు నెల్లెడల నానరనాయకహాళియై చమూ
వాహించెన్ల వారలకుఁ బాయనియండగనై మహాబుల
త్సాహముఁబుష్పతిల్ల రిపుసైన్యమరిద్రవడంగఁజేసెఁ గ
త్సాహసపుష్పలంగముచు సాధ్వసమందె నిపుడు సంతతుల్. 38

చం. మెఱిచునంటి సైనికు లమేయబలాన్నియు లన్నిజేరాధూ
నరపరితప్తితుల్ కుధరభాన్వరధైర్యులు జూపు ఘోరసం
గరకుశలత్వముంగని యుండముగానెఱిగంద దిక్కులన్
బరితెగిపోవుచున్న నిజవర్గముఁ ద్రిప్పించు వారిమంత్రియున్. 39

మ. అతికోపాగుణి తాక్షుండోచు నతిశౌర్యశ్రోధముల్ మీఱి శ
త్రుత్రతిన్ మగ్గువొసర్చుకొంచు ఘనవిద్యుద్దేగ మొప్పన్ మహా
ద్వైతి జేరంజని బుద్ధిసాగరువియుద్ధస్యందనంబున్ వడిన్
శతబాణముల నొవ్వనేసి పలికెన్ సకోగ్రాధుడై యీగతిన్. 40

శా. “దోగ్ధండాంచిత చాపశింజనిగడున్ దూర్జంబుగా లాగి మా
ద్వైతాంతాద్భుతవిక్రమంబుమొలు నీదుగ్ధర్వసన్వస్వ మా
యర్థాయంబు సమాప్తి జేసి భవదీయోగ్ధీశుభంఘంతు వే
మర్దింతున్ భవదీయసైన్యముల నామర్థంబు దీపింపగన్. 41

- శా. యతివేషంబున లోనజొచ్చి యెపుడోయైనట్టి సందర్భమున
జతురశ్వంబునఁ బైకిలాగి యెటొ మత్సర్యంసహనాథునిన్
మతిపోవంబొనరించి రాజ్యమున సంబంధుండుగాఁజేసి తీ
వతిదౌర్జన్యంబున, గాచిఁకొమ్ము భవదీయాధీశునిప్పట్టుచన్! 42
- శా. “సామర్థ్యంబున నేను రాజ్యమును నిచ్చల్ శ్రోవకేయున్నచో
నేమైయుండునో నీతలంపుమెయినే డింతేలనేనెంచిన
ట్లీమార్గంబున మీగునవచ్చిపడుటే యెంతేనితార్కాణమా
నామానాథుడుమాధవున్ పనుపనుస్వాంతుండుగానుంటకున్.”
- మ. ఆవియేమే మొనచించుచుండ నని హాహాకారముల్లేగె ని
మ్ముననానందవృపుండుకోసలచమూపున్ కూరనారాచపం
క్తిని ఘర్జిల్లఁగనేసియుండుటను, నార్తిన్ తచ్చమూసంతతుల్
కనగా దిక్కులులేకపారి రటలెక్కన్మీఱి యొక్కుమ్మడిన్. 44
- శా. ధైర్యప్రీతియ శౌర్యధుర్యులగు యోధగ్రామణుల్వచ్చి సా
కర్యంబేర్పడ మంత్రినాసచివముఖ్యస్నేహితాళి రణా
చార్యుండౌ నలబుద్ధిసాగరుని యాజ్ఞారీతిబంధించి యా
దార్యంబొప్ప విదేహరాజ్యమునకుద్యద్రీతిమై జేర్పగన్. 45
- చం. ఉచితకర్తి విదేహకు హహోత్తమరక్షణమీయఁగా నమే
యచతురతఁ దదీయసచినామలఁ గాచుచునుండ నర్హులన్
సచివుండధీశుండున్ నియమనంబొనరించి ప్రయాణమైరి, సై
న్యచయజయధ్వనుల్ నభమునంటఁగ, సింధుపతిన్ గనుంగొనన్.
- కం. అనుకొనని హఠాత్సంఘట
ననురాజ్యామాత్యవరుల నైజబలమతుల్
గనితత్ప్రిజలెల్లరు గొను
ఘనమోదముఁ దప్పెదరమె కంజభవునకున్! 47
- కం. వీరరుద్రెంచుచునుంటుట
వీరుండుఁ డెఱుఁగెను జ విని ముదమలరన్
వీరికిఁ గౌఁగిలించుట
స్పృహవివేకము బసచి వారికెదురుగన్. 48

కం. ఆరాజమాళియును న

వ్యారలఁ దగురీతి గౌరవముఁ జేయుచు న
వ్యారల కుచితస్థలు ల
వ్యారిగ నేర్పాట్లుసేసె పాభవమెసఁగన్.

49

మ. తనదా నెచ్చలిపిండుతో గడలి యేతత్సింధురాట్పత్ని యి
మ్మున నిశ్చేయన నాపెనెచ్చెలుల సంపూర్ణప్రభాకారవా
ళిని సమ్మానముఁజేసి యంతిపురి నోలిన్ జేర్చి తానెంతయున్
జనవొప్పన్ గడునిష్ఠగోష్ఠిఁ గడపెం గాలంబు మోదంబునన్. 50

కా. శ్రద్ధాభక్తుల సర్వదేశవిబుధవ్రాతమ్ములన్ జేర్చి స
ద్బుద్ధిన్ ధార్మికశాస్త్రచర్చలను సంపూర్ణంబుగాఁజేయ సం
శిద్ధుండొ పరిణద్ధబుద్ధియగురాజున్ దానికధ్యక్షుఁడై
సిద్ధింపన్ బానరించె భూరిసభ నాసింధుక్షి తీసుండటక.

51

కా. ఆయానందస్థపాలుపాండితికి యుక్తాయుక్తసంవీక్షగా
మేయప్రజకు వానశక్తికిని సంప్రీతాత్ములై పండితుల్
ధీయుక్ వైభవముక్ బలంబొకట సందిపించెనం చెంతయే
జేయంజొచ్చిరి వానిసద్గుణతతిన్ జిత్రంబుగా స్రోత్రముల్.

52

పంచ. అశేష కేముషీ యశోసుఖాభభాగభాగ్యముల్
విశేషసంపదాయరిత్థి విత్తవైభవాదులుక్
నిశాపమాళి యిచ్చి పోవ నెమ్మివేడిరాబుధుల్
దిశల్కడున్ వెలుంగన వ్యదేహరాజశేఖరున్.

53

పంచ. ధనమధికారముక్ గలిగి ధార్మికవిద్యుయందు నీగతిన్
ఘనమగు శ్రద్ధయాదరముఁ గౌతుకమాస్థయు భక్తికారవా
ళిని గొని యుంట నెల్లకు భళి? యితఁడే తగురాజటంచు బి
ట్టనుకొని రెల్లచోటులను నాఘనసింధుస్థపాలచందునిన్.

54

ఆసభయైనవెన్న వినయాన విదేహస్థపాలుఁజేరి తా
నాసమయాన నంతిపురినాయితముంబొనరించుచున్న యే
దోసభలోని కొక్కపరి నోపిక రమ్మని సింధురాజనక
దాసవిప్రుండు వెంటఁజనఁ దత్సభఁజేరె నతండు వేడుకక.

55

గీ. ప్రభువు మంత్రిని నాయకవ్రాతములను
సంతిపురికాంత లెఱుగని యట్టిరీతి
పారివచనంబులెల్ల నవ్వారిఁ దెలియ
వారుకోరునలులె జేర్చె వారిమృతి.

56

మ. అచటన్ వీలగు వోటఁ జాటున నమాత్యశ్రేష్ఠునిన్ దత్తుజాని
నిచయంబున్ విభుగూడుచుండునటు నిర్ణీతంబు నామంత్రిచే
యచు నిశ్చేయసఁ జేర నవ్వభువు నత్యుత్కాంక్షఁ బిల్వంప నా
వచనంబున్విభి భూషితాంగియయి యాపద్బాక్షి యేతెంచుచున్.

మ. ఋతుశాశీఁ గుసుమాశరంబుపగిది స్వప్నక్షాళి నశ్వత్థమ
ట్లు తురంగంబుల శక్తివాగునమటుల్ మోదాఢ్యగాఁ బూతగా
నుతిశాత్రామలగా నెసంగియచ్చటన్ గూర్చున్న కాంతాళి దృ
ష్టితతిన్ వెల్లెడు భూరిరూపగుణరాశిన్ రాణి నిశ్చేయసన్. 58

సీ. దోషరాజునలీలఁ ద్రోసిరాజనులీల
నెఱిసొప్పు సునుసోగ కుసులతోడ
పంకజారిని నెంచి వంకలుంచి హసించు
నదమల మోహనాస్యంబు తోడ
పటుతిమోహరమాచు భవ్యమోదదమనా
చంద్రికఁగోరు హాసంబు తోడ
నెట్టివారల నైన నిశ్చేమూర్ఖగనైన
నిద్దకోమలశీత దృష్టితోడ

గీ. చూడజూడంగ నికను జూచుకోర్కి
దరికిజేరింగఁ గుగుణాళితలఁగుకోర్కి
భావవినగ నుచ్చైర్గతి వరలుకోర్కి
పొడమి మేఱమోఱగఁ జేయు మూర్తితోడ.

59

కం. శివకేశవవిధిరాజులు
భువినేకత నామెరూపమును గొని రస స
ర్వవిమలగుణముల వెలయుచు
యునతీలోకంబునందు నొప్పెడు నాపెన్.

60

శా. ఆకర్ణాయతలోచనంబు నవసంఖ్యంబోలుకర్ణంబు శో
భాకీర్ణంబయి నువ్వుపువ్వునగు రమ్యంబైనదా నాసయా
యాకాశంబును బోలు నెన్నడుము సొంపైనట్టి పాలిండ్లు వ
ల్లీకాండంబులనేలు బాహువులు నోలిం గ్రాలు నిశ్చేయనన్. 61

మ. కని యాకన్నియ భక్తిమీర నటునాకంజాస్యపాదాల చెం
తను సంప్రీతినమస్కృతుల్ సలిపి యేతద్ధ్యాననిర్మగ్నయా
చు నిమేషంబట్టెదేహమునృతవఁ జంచుండున్ ద్వి యారాణియా
పెనుబైకెత్తి శిరంబుమూర్ఖాని మహాపేక్షన్ దరించేరుచున్. 62

గీ. జలజఙంబీరజంబాల జాలములును
గగనగోస్తనీగాంధేయ గజములోడు
నానన కుఱాంగరాగ దృగావళియును
నుదరవాదేహగమనమ్ము లొప్పుదాని. 63

సీ. మందాకినీఫేస మందహాసముదాని
గిండ్లనుమీరు పాలిండ్లదాని
స్వర్ణకాంతులమీఱు భవ్యదేహముదాని
వజ్రాలుమీఱు పల్వరుసదాని
కాలసర్పముఁబోలు ఘనవేణికలదాని
కంబుచుంగెల్పు కంఠంబుదాని
స్మరధనస్సునునొంపఁ జాలుకన్బొనుదాని
మీలనుబోలు నేత్రాలదాని

గీ. కంజశోభనుమీఱు వక్త్రంబుదాని
బింబమునోబ్బులు ప్రవిమలోష్టంబుదాని
వరమిళింపంకి గొను ముంగురులదాని
గేయమైయొప్పుసాబగునఁ గేరుదాని. 64

గీ. అతులకమనీయము విమలహర్షదంబు
నిరతమందస్మితవికాస సురుచిరంబు
భాగజితసుధాధానుబింబంబునైన
యతులవికసిత కోమలాస్యంబుదాని. 65

కం. రూపమునానందంబును

నేపగునుగుణాళిఁ జేర్చియుటులీకన్యా

రూపము నవ్విధిసేయుట

దోఁపించుచున్న మూర్తిదోఁచెడుదానిన్.

66

ఉ. అన్నిటఁ దన్నుబోలు రుచిరాంగకముల్ మృదుహాసచంద్రికల్.

దిన్ననిభాషలున్లుగు లేమను, యౌవనరాళిఁ గాంచి యే

తెన్నున నాపివన్నలక తేకువఁబొంగెడు ప్రేమమీఱ నా

మెన్ని ముసంబుకొఁగిలిని మేలుగఁజేరిచి రాణి పిమ్మటఁ.

67

మ. మృదువాక్యంబుల నిట్లువల్కె నటఁదానేమేమిభాషించునో

తుదకవ్వారిప్రియత్న మే ఫలమునందుం బొందునో యంచుఁ దా

మెదభావించుచు నూపిరిస్విడువ కెంతేనాయకుల్పూడఁ ద

త్తుదతీర్తుము మేఱమీఱు ఘనసంతోషాన నాలింపగఁ.

68

మ. సకలంబౌశుభమంగళంబులను నిష్టంబట్లుచేకూ రుచున్

ప్రకటప్రాభవశోభలంగనుచు సంసర్థిల్ల నాశీర్వాదిం

చి కడున్ బ్రేమను ముద్దువెట్టుచట నాసీమంతినిన్ దన్ను నా

డకునాహ్వనముసేయు కారణము వింటన్ గోర నాకన్యయున్.

69

ఉ. “మీమాహనీయవర్తనము మీమృదుభాషలు మీలగద్గుణ

స్తోమముఁ గూర్చి వించు మిముఁజూచి సమస్కృతిఁజేసినంత శో

భాచుయమాను జన్మచును హంభను మిమ్మిటఁ బీల్చనంపితిన్

మీమహితానుకంపను క్షమింపఁగఁగోరెద నాశిశుక్రియన్.

70

ఉ. నాకములోనివారలకునైన నలభ్యములైన సద్గుణ

సీకమఁగోడ గాల్గెడు ననింద్యచరిత్రలు మీకులాన్నికై

వ్యాకులమంది శంకఁగొనువారల చిత్తములర్కుడుండఁగాఁ

జీకటినిండియుండు గుహసీమలటంచు దలంతు నెంతయున్.

71

ఉ. అప్పురమేష్టి నైనను మహద్భుతమందఁగఁజేయునట్టిదై

యొప్పెడి మీప్రవర్తనమె యుత్తమరీతిని దృఢత్వ-లోన్నతిన్

జెప్పక చెప్పుచుండఁగ, నీ! యనుమానమదెల్లగల్గెనో

యప్పురివారు మెచ్చునటు లన్యులకెవ్వరునుండురే భువిన్.

72

- చం. అతులితశాంతిదాంతుల. సమంచితలీలల, నాగమాంతభో
ధితసుపథంబునన్ మెలంగి దివ్యయశంబునఁగ్రాబుచున్న యు
న్నతలను మిమ్మె యీగతి నొనర్చిన వన్యులు నిల్చుటెట్లు ల
బ్ధ! తలుపుచెక్కలే తినెడువారల కప్పడమొక్క యెక్కయే. 73
- మ. తలలోనాల్కగ నెల్లడకమెలంగి యుద్యత్కీర్తి నాన్జించు వే
ళల, మీబిడ్డలఁ జేతులార విమకాలంబందు, సంపత్సృఖం
బులపీడ్మంచు వనంబుఁజేరుతటి సిద్ధున్ మిమ్ము రమ్మంచు నిం
దులకు స్థిల్పితవేళ మాఱని భవన్మోదంబె చిత్రంబగుక. 74
- మ. వనితాదర్శకురాలుగాఁగ మిగులన్ భాసిల్లు మీచెంత దా
సిసగా నర్చిలనెంతయేని మదివాంఛింతున్ సదా కాని మ
ర్త్యుదోర్తిన్దనలేని మూర్ఖజనులందున్ రాణిగామాత్రీ ముం
టను వాంఛింపనుమ్ము సుంతయిన, నానందప్రపూర్ణాత్మికా. 75
- ఉ. చూచినయంతమాత్రమున శుద్ధవిరోధిసనైన నెట్టిసం
కోచములేని స్వచ్ఛమగుకూరిమిఁ గ్రాలఁగఁజేయఁజాలు మీ
దాచిఱునవృత్తిజ్ఞులయందున నేటికి రిత్తవోయెనో
శోచదునాకు, నాదుమతిదోషముచేత నె యేమొ! మాతరో! 76
- మ. అనగన్ జిత్రము టేనిచిత్రము వదీయాక్షిగనుంగొన్నదా
ది సంతాంతామితభక్తి నామహితునిక దేవుండుగాఁ బూజనే
యనె తోచుక మది నన్యభావమిసుమంతైనన్ గనంబోన నీ
జనమెంతెంతగ యత్నముల్ సలిపినన్, సర్వేశు డేమెంచెనో! 77
- ఉ. దృష్టులమిమ్ముఁజూడకయు నిద్ధతరంబును నజ్ఞనాళిసం
తుష్టికరమ్మునెవెలయు తోరపువర్తనమొది వింట నే
కప్టమునొందియైన మిముఁగాంచి నమస్కృతిఁజేసి జన్మమున్
శిష్టముఁజేయు నిష్టమతి శ్రేష్ఠతఁగల్గు నవార్కమైకడున్. 78
- మ. అనిభాపించు వధూవతంసమును బ్రేమారూఢిమై బుజ్జగిం
చి, నయంబొప్పుగ నాయమేయనుగుణశ్రీయైన నిశ్చేయసా
వనితారత్నము మాటునల్కఁదొడఁగెన్ వాక్యంబు వాక్యంబునం
దును నేమాడునో ఈమెయంచు జనులందున్ గాంక్షనాలింపఁగన్.

చం. “బాలికతాటచేతను బ్రసంచపుడీరు నెఱుంగనేరకీ
 లీలవచింతు, వేఘునుడు లీలమెయిన్ దమతెల్వినన్నతిం
 గ్రాలుట తెల్విలేమినివగంగొనుచుంటయు నుండునే? నరుం
 జేలవ్యధాళింగుండెడు నొకించుకమార్చెడి శక్తియున్నచో? 80

ఉ. మజ్జననప్రకారమును మానసమందు నెఱుంగలేని యే
 తజ్జనచుట్లు శంకను వితాకును బొందుట వింతయగుచు నే
 నజ్జనుఁడున్ వచించునొకొ! సత్కులసంభవుఁడే నృపుండుగా
 నిజ్జగమందు గోరఁజొకొ యెవ్వడుగాని; తలంచిచూడుమా! 81

చం. జనమెఱుగోరుచున్న నటుసల్పినమాత్రముచేతఁ గాని నా
 మనము నెఱుంగఁగోరుచు సమస్తముఁదెల్పినపై ననుజ్ఞని
 చ్చిన విషయానఁగాని నృపుఁజిన్నగనెంచకు! మాప్రజాప్రియం
 బుగుఁ బరిపాలనామృదులమున్ వెలయించుఁ దదీయకార్యముల్.

మ. పరసైన్యప్రవిదారణంబునను, శుంభన్నీతిసారక్షణ
 భీతిన్ దీప్తతేజనికర్తమయినన్ విశ్వాసుతాస్వప్రజల్
 సరసంబాప్సమంజసంబయినవౌ శంకల్కకడున్సల్పుచో
 వినుండుట్టులు వీర్యమొప్పు నణపన్ విఖ్యాతియే, యెంచుమా. 82

కం. సత్యమును దూరదృష్టుల
 సత్యంతము నరయుదేనియాత్మక దోచున్.
 గత్యంతరమిక లేకా
 శ్రుత్యంతరధానువర్తి సుపథమె సరిగన్. 84

ఉ. అన్నిటనామహామహుడు స్వాంతముమెచ్చిన కన్నెనెన్నుచుం
 గొన్నదిగాని తజ్జనులశోరిక బిడ్డల నన్నువీడి యీ
 తెన్నునఁ దల్పజాతతులు తీరుగఁ గోరిన సత్కులోద్భవన్
 మిన్నకకొంటగాని కడుమేలును బ్రిు సమంజసంబగున్. 85

ఉ. సద్గణపాళికి, యయి సంస్తుతసర్వసులక్షణాఘృడై
 సద్గతిదాయకుండునయి శౌర్యసరాక్రమరమ్యతాదిభా
 స్వద్గణమండితుండుగు యశంబునుబొందినమేటిఁ జేసుటే
 త్వద్గణవీయపుణ్యమని తప్పకనమ్ముము! శంకలేటికిన్. 86

శా. త్వత్సంపత్సఖాశోభలంగనుచు మత్స్వంతంబునం దెంతయే
నుత్సహంబును బొందుచుండుదునుగా కోయమ్మ! యీర్వాదులన్
ద్యత్సైఖ్యాదులకంతరాయమును నేభావింప, నెంతేనియున్
మత్సేనాదులఁ దృప్తిఁజేసెననుఁ జూమ్మా. మిమ్ము ముమ్మాటికిఁ.

చం. అతివగజస్థమందిన మహత్తరపుణ్యము మీఱ నామహా
న్నతుని గృహంబుఁజేసుచు ననారతసౌఖ్యములందుమమ్మ, భూ
పతిమదికెక్కి నీవుభయవంశఁవిత్రగ వర్ణనీయ స
త్సతిగ గృవాప్రపూర్ణగ విశాలమనఃపరికిరనీయగఁ.” 88

మ. ఇటులేమేమొనచించుచున్న తఱి నయ్యిక్కఁబ్రవేశించుచున్
భటుఁడొక్కఁడు “నృపాలచిహ్న ముఁబో భాసిల్లు నవ్యాగతుం
డట ద్వారమ్మునవేచియుండె”నన తేడాశ్చర్యముంబొంది య
చ్చటికిన్వారినిఁడేట సంజ్ఞలననుజ్ఞం జేయ నాఁడేగినన్. 89

మ. పుల్లిపైపుట్రగనింక నేదొముసిగెంబోయంచు నచ్చోటివా
రలు సాశ్చర్యభయూదులై కనఁగఁ దద్రాజ్యముఖాబ్జాననా
వళి విఘ్నమ్మును బొంది యుగి యెచటన్ బ్రక్కన్ జనంబున్న జా
డలకుఁజేరింతును బొంది రంతిపురియకాటన్ సంశయస్వాంతలై. 90

మణిసూలః— శ్రీమద్రాఘవనాథక్షీరాంబుధిసోమా!
సోమాంకముఖోద్యత సూరిస్తుతనామా!
భూమితనయాసంపూజితగుణధామా!
జనూతనమానస్సీతాంగలలామా!

మాతినః— సరిసిజనిభహస్తా సర్వలోకప్రశస్తా
స్ఫురదునుశరకీర్తి సుందరోదారమూర్తి
ఖరకరశశినేత్రా గాఢజీమూతగ్రాతా
స్మగహరమతచారా మైధీలీచిత్రచోరా.

శోటకము:— వినయూరిసలద్గుణబృందవరా!
దిననాథకులాంబుధిదీప్తికరా
మునిశేఖరహృత్పుటమోదకరా
ఘనగాత్రరమాజితకంబుధరా!

ఇతి శ్రీరామానుకంపాకటాక్షులబ్ధకవితాధారేయ
 కౌండిన్యగోత్రపవిత్ర ముత్సవంశపయః
 పారావారరాకాసుధానిలయ కామేశ్వ
 రాంబాసూర్యనారాయణార్యతనయ
 విబుధవిధేయ శ్రీసుబ్ధరాయ
 ప్రణీతంబైన నిశ్చేయ
 సానందకావ్య మందలి
 తృతీయాశ్వాసము
 సంపూర్ణము.

నిశ్చేయసానందము.

పంచమాశ్వాసము.

— 98 —

శ్రీ జనకసుతాహృదయ స
కౌజాతజలరుహమిత్రీరాక్షకటాక్షో
త్రేజోజతరిపురాజీ
రాజీవవిశాలనేత్రీ పృకటచరిత్రా.

1

కం. వచ్చెడినంగతులను గన
నచ్చెరువుగ నచటివారలందఱు మిగులం
పొచ్చెంబులేని యాత్రిం
బచ్చునడఁగ, నెదురుచూచు నానమయమునన్.

2

ఉ. అంతటనేగుడెంచె నటకంగభవప్రతిమానరూపుఁ డౌ
క్లింతవయస్సుచెల్లిన యహీనబలాఘృడు రాజశీవిమైఁ
జెంతకుబిల్చి తేఁడు తనచేసుననాసనమందుఁజేర్చి య
త్యంతము గౌరవానఁ గుశలాదులఁ బృచ్ఛను సేయ నాతఁడున్. 3

కం. మార్వంబెనఁగఁగ గోసల
వర్షాధిపుఁగఁగఁ దన్నుఁ బలికికొని నమా
కర్షిం దెనచటివారిని
శీర్షముఁదనవైపు వారుచేరిచివినఁగన్.

4

శా. “ఈరీతిందమరీరహస్యసభయందేహరుటాలించియున్
నేరాకుండనిలంగ లేనికతమున్విన్వించు, భూనాయకా!
హోర వ్యాకులమిచ్చుమచ్చరితమీకుండెల్ల మీకున్నయీ
స్ఫూరానందము భంగ మొందుననుచున్ శంకించు నాత్మన్ గడున్”.

కం. అసంగాభీర్యము దైన్యము
ననుతాపముగదురఁబల్కియోనరపతిదృ
ప్తినినిష్టహృష్టసూచనఁ
గనితనకథన్లుబలుకఁగాఁజనె వడిగన్.

6

చం. అతులితసౌమ్యలక్షణసమన్వితయై విలసిల్లునట్టిస
త్సృతఁగనినాదుతోంటినతి తూర్ణముగా దివికేగె దానుత
త్సృతనొకతూరియుందిరిగిచూడకె, తత్సృతఁజూచిపండిత
సతతిమహాన్నతస్థితిని భాసిలునంచునచించిరెంతయున్. 7

ఉ. శత్రుజేవియోగమునఁ జన్దయుఁగుంగియొకబ్బమేగఁగా
బిత్తరినోద్దుబెండిఁగొని పిమ్మట నాల్గుసమల్ సుఖంబుగా
నల్లటిఁబుచ్చితన్, బిదపనైనది యేమనితెల్పువాఁడ! నా
చిత్తము తల్లడిల్లునది చెప్పఁగఁబూనినయంత నెంతయున్. 8

ఉ. ఏనొక యేడునాశ్మేనుమి యేగితిఁగానకువేటఁగోరి! యా
లొననెనాదుపుత్రిపరలోకముఁజేసుటవింటి నామెమో
మైననుఁజూడనోచినొననైతిని, నాఁడటఁపండితానభుల్
దానినిగూర్చి నల్కినవిధంబెలుబోయెనో! వింతయయ్యెడిన్. 9

కం. జననిని బోలినసుతుఁడును
జనమనిబోలిన సుగృతచయ్యననెంతే
ఘనులొటవిందునామెయు
ననుసరిగాఁబోలియుంట నమ్మితిబుధులన్. 10

ఉ. ఇర్వదయైదువత్సరములెట్లొగతించె ననంతరంబు. నే
నుర్వివసించియుంటిని తదుత్తమపుత్రికవీడియిట్లు, నా
గర్వము సర్వమున్మడిసె, గాంతయునాలుగు వత్సరాలకున్
బూర్వము లోకమున్విడిచిపోయె గృహస్థలిశూన్యమాగతిన్. 11

కం. తదీతివెతలమునిఁగెడి
మద్రాజ్యమునందు వపుడు మనలఁదొడగె భా
స్వదశచన పచనములఁ జం
చుదీరి జనాళినేలు బటియొకఁ డెలమిన్. 12

ఉ. పుష్పిలు కాశలీలగరిపోతెడిరూపము దేవపూజ్యునిన్
సప్తమతిస్రభానమును సల్పగునావరయోగిహాలి నా
యవ్వనపుత్రిచావమియు హాయిగనొక్కటనుంటయున్ గడున్
మన్విప్రఁబోనిఁబెల్లి కడుమమ్ముల సమ్మగఁజేసెలీలగన్. 13

- ఉ. మంత్రులతేల్వినానలగ్రమింబుగఁగాంచగనయ్యె నెంతయేఁ
దంత్రమునన్ ద్వితీయ సతితెత్తుతఁగానను బాంపేయు నా
మంత్రము, నాటిఁగోలెయిడుమల్పడి తేల్చుకొనంగనయ్యె మా
మంత్రులునేను నాదుసుకుమారి చరించిన కాననంబులన్. 14
- ఉ. త్యాజ్యమెసన్నఁబోలిన యథాపతితాగ్రణికంచు మంత్రికిన్
రాద్యమునోప్పగించి సుతరండిలుచోలునుఁగూర్చి యెందఱే
పూజ్యులఁజేరి యారయుచు బోటినిగాంచుకొ మేనుజంతుసం
భోద్యముఁగావనిన్ విషటా పోలునటంచు వనాలఁగుమ్మిటన్. 15
- మ. చిరకాలంబుతపోగ్నిఁగ్రాలునల కాశ్చీరప్రభుండాయమన్
గరుణంజేరిచి పెంచి విద్యలిడి తాఁగల్యాణము జేయుటన్
సరవిన్వించుఁ దదీయ మాని చరణాబ్జాతంబులకఁజేరి మీ
చరితంబెల్ల దదీయమానకడ నిచ్చున్వింటి, రాజోత్తమా! 16
- మ. మద్భ్రహ్మమందెయుండినఁ గుమారికకంఠటి సదృశంబు భా
స్వద్గతియుఁ సువిద్యలును బ్రాపును బాల్యడియుండునొక్కొ త
త్సద్గురు నిత్యసేవఫలితంబుగ నయ్యవికల్లఁగాని!యే
తద్గురుదర్శనానఁగద దక్కెను నాకసుపులకుమారియున్! 17
- మ. రానని యెంతపల్కినను బ్రార్థనఁజేయుచు నామహాత్ముని
న్నేవిటుశోడితెచ్చియిటనిల్పితి మీపురమందిరంబునన్
గానఁగనిండుమత్సుతచు గన్నులపండువుగాఁగనొక్కమా
తోనరినాధ! యంచుఁగడునూర్చుచుఁ బలుకుచు తేనిఁగాంచుచున్.
- ఉ. సత్కృపమై మదీయసుతచావమిఁదెల్పి యెఱుఁగ్గమేమటన్
దత్కథలన్ బయల్పరుపఁ దద్దయువీలును తెల్పినట్టియే
తత్కమనీయయోగి, భళి! త్వత్సచివాగ్గీఁ గోలియుండెడిన్
దత్కథలన్నిటక గనఁనతండనియేకడుశోచుమన్నతిన్. 91
- క. తచ్చిత్రకథనువిను జను
ఘోషనాశ్చర్యశోకహర్షాఘ్నలుఁగా
సచ్చటికీరాణిఁదెమ్మని
యచ్చటనానందభూవుఁ డాననిచ్చెన్.

గీ. దైవికమ్ముగ నట తటస్థమ్ములయిన
చిత్రసంఘటనలకు నచ్చేరువునంది
కరము నానందబుద్ధిసాగరులు దైన
శక్తి యద్వితీయమగుటఁ జాలఁ దలఁచి 21

కం. ఎన్నెన్నిమార్లు రిహ్మాని
యన్నను దనతోడరాని యామునిపురికిఁ
దిన్నగవిచ్చేయుట విని
యన్నరసతి యలరుచు నచివాదులతోడకా. 22

మ. చని యా కాజమునీంద్రహాళికి నమస్కారంబుగావించి య
ర్చనలకా బేర్చినోసర్చి యంతిపురికర్ణంబైన మర్యాదఁ దో
డ్కొనితెచ్చెన్ గని ప్రీతి నెల్లరును నకుంఁగాంచు కంజాళిరి
తినె యుత్ఫుల్లవననుకూలై నతిముదుద్రేకంబునం జేయఁగన్ .23

కం. ఆయుత్సవసమయంబున
నాయూరిజనంబులెల్ల సంతిపురి మహా
మేయముదంబునఁ జేరఁగ
నేయడఁ గిక్కిరిసియుండె నెంతయు నదియున్. 24

శా. ఆనశ్చేయియనమూర్తి గొన్న వినయం బాయన్నరూపంబుతోఁ
దా నేతెంచుచుఁ గోసలాధిపునకున్ దద్యోగికిన్ మొక్క నా
భూనాథుండు కవుంగిలించి శిరగున్మూర్ఖుండు దేహంబునే
తానెంతేమటచెన్ క్షణంబు ఘనమోదంబుదిరం దెల్లరుకా. 25

కం. జననండు సుతయును రూపం
బున నొక జేరితినుంటఁ బొల్పుచు వారల్
విసనట్టికథనుఁ దలఁచుచు
మునుపటి నమచెయులకటఁ బొగులుచు మదులన్. 26

కం. నిష్కానణముగ నేత
న్నిష్కల్పమృత్యులను వడిన్ విడ నెంతే
ముష్కరిగతి ననియుంటకు
శుష్కంబుగ నప్పు పగవఁజొచ్చిరి వారల్. 27

కం. నిర్భరవిపులానందా

విర్భావముగాఁగ వారు వెనుకను దత్తం

దర్భాబెరుగఁక యాడిన

మర్భావల కాత్మ నడలదొడఁగిరి మిగులన్.

28

మ. తమరాజ్ఞీమణి సద్గుణంబుల మహోద్వద్రాపమందున్ జరి

త్రమునందున్ యశమందెకాక విలసద్వంశంబునన్ మిన్నయూ

ట మహానందమునొంది యెల్లరును నిష్టంబొప్పగా నామెపా

దములన్ వాల్చి క్షమాసణంబడిగి రాత్రంబొప్ప దోషాళికిన్. 29

కం. ఆనందనృపుని సచివుం

డానందముఁ బట్టలేక యందటిలోనన్

దానెలులపలుక దొడఁగెను

ధిసధియస యెల్లవాఁడు దృష్టి నహింపన్.

30

ఉ. ఆవిధి కోసలన్ వివిధయత్నము లామె జసిప్రకారిమె

ప్రేమలిసేయ శ్రీధనహియించుచు నిట్టిటఁజెనివ్రాలు నా

యావివిధవృథాహతుల కర్తవ్యమార్గములెంచి మంచు నే

నీవిధినిందునందు వృథనేమియుఁదోచక మ్రగ్గితిన్ గడున్. 31

ఉ. మానవపాద్యయత్నముల మానక యన్నియునల్పియున్ విచి

త్రానఁ బయింబయింబడు వృథాహతులన్నిటి నావలేక దై

వాననె భారముంచి నలుపందొరకొంటి సమర్థమైన కా

ర్యాన విధానలోపము రసంతయు గల్గగనీక యిచ్చుటన్. 32

ఉ. తావినిట్టి పూవులవిధంబునుఁ దావునెటుంగఁజాలు న

ప్రే విమలంబుగా నెనఁగు నీమెమహోత్తమవర్తిసంబు న

ద్యావము నీమెసత్కుల మవారితిలీలఁ దెల్పుచున్న నే

నేవిధిఁ దెల్పినక విడువ రీయనుమానము స్రవజాతతుల్. 33

ఉ. వారలకోర్కె- రీతిగనె వారికిఁ బిడ్డలనప్పగింప భూ

దానుఁడు వలెయంటయును దెల్పుతుల స్వధియింపఁగోరు న

వ్వారిల మందలించి వెలివారల వీడుదు నంచుఁ గొంచు న

వ్వారిల నీవృపాలునకుఁ బంపెనుతింపఁగఁ బెంపఁగానిటన్. 34

ఉ. బిడ్డలులేని హేతువున బిడ్డును గుండుచునుంటచేత నీ
బిడ్డలంగన్న బిడ్డలను ప్రేమను బెంచుచు సర్వవిద్యలన్
దొడ్డతనంబునన్ శిశులఁ దోరముగా యశమండజేసి నా
బిడ్డలు నీనృపాలు నెడఁ బేర్చిపొసంగ నెసంగి రెంతయున్. 35

కం. రూపమనఁ గలదు తనసతి
కాపెకు నొకయింతపోల్కి యని నృపుడనఁగా
నాపెనతఁడు కోరెననుచు
నీపెను జతసంబుఁ జేసి రీసరముఖ్యుల్. 36

శా. తద్యత్సంబున వారలున్నతటి సత్యంబున్ బ్రజారాజిక్
వేద్యంబుంబొనరించు కోరికను గావింపంగ నేనీసభన్
జోద్యంబొప్ప సమస్తసంగతులు సచ్చివెల్లడిం బొందుచున్
మద్యత్నాలికె బూర్ణసత్ఫలము సంపాదించె నీరీతిగన్. 37

కం. ఆలోన నేను మిగులన్
నాలోనను నెతలబడి యొనర్చిన కృషి ని
వ్వేళను మీకెఱిగించుట
పొలుననియె లోచు నాకుఁ బూర్ణముగాగన్. 38

చం. కృమమునఁ గోసలన్ మఱువఁగాఁబడి యుండినయట్టి రాణి జ
న్మముకథ నెల్ల నెల్లరిఘనవ్యధమైవెలిసేసి తత్సమ
స్తముఁ బ్రభువక్కుదృష్టులకు సాగఁగఁజేసితి నందుఁగల్గిన
తృప్తి ము బుజువొనటంచు నొకయూళకు నెమ్మదిఁబూని యెంతయున్.

ఉ. అందలిసత్యమాత్మఁగని సంత నె తేఁడు విచారమంది కా
నం దిరుగఁదొడంగె లలనామణి కె యని వించుఁ గుండుచుం
డెందమునందు తేనిఁగనులేవ నెఱుంగఁగఁగోరి వీరులన్
గొందఁబంపి యుండితి నకుంతచరిత్రునిఁ దోడితేరఁగన్. 39

ఉ. ఎచ్చట నానృపాలు విధమే కనలేమి నికెట్టిరీతిగా
పొచ్చములేక యీచరిత పూర్ణతనొందునటంచు నెంచుచున్.
రిచ్చుచుజెంది నేను నలుకేసినలఁ జూచుచునుంటిగాని యీ
మచ్చున దైవమీకథను మంజులరీతిని మార్చె, జూడుడి! 40

కం. ఏనీతేనం బూని యె

ఘోసన్ బంధించి యుండునేమో యనుచు న

మౌనము సచివుడు పొంచుచు

బైసంబడె మోన్ము ముమ్మం బుట్టుకొనంగన్.

41

ఉ. సుస్తుతమైన యీసతి నచోవిధియున్ సుగుణప్రకాండమున్

శస్త్రసతీత్వధర్మమును సాయముగా నిటనేనొనర్చునీ

ప్రస్తుతయత్న మంతయు బహుత్వగుడే ఫలియింపజేయునన్

నిస్తులధైర్యమే యిటులు నిల్వగజేసె ననున్ సభాస్థలిన్.

42

చం. ఎవడతిధర్మనర్తకుడు నిధచరిత్రుడునై యెసంగు నా

ప్రవిమలుడైన వానికిల బాసటయై నిలుచుండు గోరిభూ

తవితి కాలమున్, శిలులు డక్కిన జంతుగణంబు దొల్లి రా

ఘవునకు వానూల్ శిలలు గంధియు బాసటయైన కైవడిన్

43

మ. ఒకటన్ ధర్మపథానువర్తనునీకే యుర్విస్వధర్మగల్గుచుం

టకు మూలంబు శివుండు దత్తముడు నెన్న న్నేర్తురేకాని యే

రికి శక్యంబగు దెల్పి నావ్యధలు నేకేవన్ దదుత్తీర్ణనిన్

వికలంబుబొనరింప వాతడెపుడున్ విజ్ఞానియై యుంటచేన్.

44

కం. తదీతింబలుకుచు మో

దోదేకముచేత నిలిచె నొక సరి యశడే

తద్రాజవరుల జనముల

ముదితచిత్రంబుగోలె బొడగనుచునటన్.

45

కా. అత్యానందమునొందు నానమయము దానందుడొగొల

మాత్యాశిన్ బిలిపింప వారలు నిజశ్శ్రావాధుసన్ దత్కథా

సత్యంబున్ గవి వింతనంది రమలస్వాంతండు తద్యోగితా

సత్సంతానంబు సమర్థి వర్తిపల కెల్లారున్ గడున్ మెచ్చగన్.

46

కా. త్యాజ్యబోయికి నంచు గోసలవిభుండువ్వేళ నవ్వారిగో

రాజ్యంబెల్ల దదియపుత్రికకు దోరంబొప్పుగా నిచ్చితా

బూజ్యంబు నలయోగిపుంగవునో బోబోవునవ్వేళ యం

దీజ్యనుండలి యేదివంబయిన యట్లే వారుసానందులై.

47

ఉ. కోల్పడిపోతిమంచు ననుకొన్న శిశుల్ ప్రతిభాఘ్న లద్వయా
నల్పకళాఘ్నై తమను నల్పగఁ జేరుటచేత సిద్ధసా
కల్పము యోగిచంద్రుఁడు ప్రగాఢదయా దయచేయుటక మదిన్
దెల్పఁగరాని మోదమునఁ దేరిరి రాణియు రాజు నెల్లఁపున్. 48

చం. అకలుషు డానృపుండు తనయావలముంగని యామెఁగాంచఁ బ్రే
మకలనఁ గోరె భక్తిన్ గుమారియుఁ దన్నుపుఁ జూడఁగోరె నీ
ప్రకృతిరహస్యమారయఁ గరమ్మునునేరమి నెంచిరేదో నా
యకు లితరమృతంచు జన మచ్చట నెంచఁగఁజొచ్చి రెంతయున్. 49

మ. నరుకన్నక బ్రబలంపుశక్తి నడుపుక నల్వొప్పుగా నెల్లెడన్
నడునిన్, నిత్యము నీనిజంబు గుజువైనం గూడ నన్యక దనుక
సరవిన్ నేతలుగాఁ దలంచు నరుఁ డీసత్యంబు స్వాంతాన వి
స్మరణంబున్ బానరించుకొంటగద సంబద్ధుండగుక హీనుఁడై. 50

మ. దురహంకారములేక తృప్తమెయి నెందుంగూలఁ కాత్మచ్యుతిన్
బొరయంబోవ కమేయవర్తనసతింబున్ న్నిచ్చి యన్యుల్ నిరం
తరముక దన్లని వారివర్తనల దిద్దంగల్గురీతిన్ ధరక
జరియింపంగలవాఁడె జ్ఞానియని యెంచంజొచ్చి రందెల్లఁపున్. 51

శా. ఆనాఁడట్లు క్రమక్రమంబుగ నాభ్యంతర మోదప్రదం
బొ నానంపుటనాదు లచ్చట నసంఖ్యాకంబుగాఁ గల్లుటక
గానంజేరిరి గాని యందఱుట లెక్కక మీఱి యానాఁడు గా
కేనాడైన జనంబు లంతిపురిలో నీరితిగాఁ జేరిరే! 52

ఉ. ఆనమయంబునం దచటి యార్యజనంబటు యోగిచంద్రునిన్
గోసలరాజచంద్రుఁ గడుఁగూరిమిఁగన్గొని మోదపూర్ణతన్
భాసితె వాహినీంధ్రుఁడు శుభవంతు చంద్రునిఁగాంచినంత నా
శ్వాసముఁజెంది నమ్మునచు వర్జిల పొంగి జెలంగు భంగిగక. 53

ఉ. కూర్చి విడేహరాజ్యమునఁ గోసలసింధుల నేలుకొమ్మటం
చర్చిలి బిడ్డఁదత్పితృ లుదంచితలీల వచించినంత న
య్యూర్జితంబుపూర్ణమహిమోదధిపూర్ణిహ నట్లు మోదపుం
బేర్చిని బొంగి ఘోషితె నమేయగతిం జనమెల్ల నచ్చటన్ 54

మ. “పరధర్మంబున దూర కెందు తనదై భాసిల్లు ధర్మంబునకా
స్థిరతకా న్నిల్లుచుఁ దాను కాని తను హృచ్చిత్రంబులకా దాను గా
నరయంబోక సమర్థ కార్యరచనంబు దన్యుడుస్థానశ
క్తిరహింపంగనువాడె ధీమండు రక్తిన్ నేర్చుభాసిల్లుడీ!” 55

కం. అని యారాజర్షివరుఁడు
ఘనతరకుణాంతరంగకమనీయుండై
జనముల కాశీర్వచనము
లనుపమలీలల నొసంగ నలరిరి వారల్. 56

చం. ఘనతఁ బ్రసాదనామమునఁ గ్రాలెడు నయ్యవరాజు నిర్మలా
ఖ్యను విలసిల్లు కన్నయను నంతట వారి పురమ్ము జేరఁగాఁ
గొనునమయంబునకా జనులకుఁగల మోదము వైభవోత్సవా
ళిని విమరింపఁగఁదరమె తేకికుండెవ్వసేసి నుంతయున్! 57

మ. తీరనికష్టమంచుఁ బలుతెన్నుల బాధలనొందు తమ్మునా
తీరునఁ దేల్చువారల యదృష్టమగుర్చి వచించువారు గం
భీరమతిప్రభావముగ పేర్చికథన్ గడుఁజిత్రలీలన్
మాటిచినట్టి మంత్రి మతిమాన్యత మెచ్చెడువారు నైరటన్. 58

మ. నరనాథాగ్రణులందు నెంతయును నానందుండు, నిశ్చేయసా
తరణీరత్నము స్త్రీలయందును నమాత్య శ్రేష్టులన్ బుద్ధిసా
గరుఁ డాదర్శగతిన్ ప్రసాదుడట యుక్తప్రాయుడౌనంతకున్
బరిపాలించిరి వేదశీర్షివచనప్రాశస్త్య మింపొందగన్. 59

మ. అతిసేన్యంబు యతిస్తుతంబునగు నాత్మానందమింపొందు ధీ
చతురుం డొక్కఁడే యీశ్రవంచమునఁ గష్టంబుల్ కలంగింపకుం
డి తరింపంగలమేటియాచు ఘనతృప్తిన్ బొందఁగాఁ గల్గుఁ గా
కితఃసర్వనిర్వృత్తి నేర్తురే యచటలై యీశాఖ్యధుఃఖానులన్. 60

శా. ఇష్టంబైనను గష్టమైన మఱియెంతేనప్తమేయైన నే
గ్గిష్టంబైన పరిస్థితింబడిన శంకింపండు విజ్ఞాని ఆ
శ్చిష్టస్వీయసుధర్మవర్తనముమై జెన్నారగానిలెచడిన్
శిష్టుడై పరమేష్టి యిష్టమిడు తచ్చేష్టావళీహృష్టుడై. 61

మ. తమధర్మంబునువీడి యన్యమగు నాధర్మంబునన్ లాభలో
భమునన్ జొచ్చి పరస్పరేర్వలను సర్వధ్వంసమున్ జేసి లో
కముదావాప్తికి సర్వమోసపులు శంకల్ న్యూనతాధిక్యము
ఖ్యమహాభేదముబందలంగి మననౌ సన్యోన్యసఖ్యంబునన్. 62

చం. చివరికువాని దేజయముఁ జిన్మయసౌఖ్యముఁ బంచభూతన
త్త్వవిమలసేవయున్ యశముఁ బ్రాభవరీతి. స్వధర్మహార్గమే
తెవిలి చరించు నెవ్వఁడు వ్యధిన్ సుఖరాజిఁ గలంగకుండ న
న్యవివిధ ధర్మరాజిని రవంతయు జారక లాభవాంఛలన్. 63

శా. ఆదర్శంబితఁడే యటంచు సకలాశాంతస్థవిజ్ఞానభుల్
వాదంబుల్ మోసరింప భూరిగుణసంపన్నుండు ప్రజ్ఞాయితం
డౌదార్యాన్వితఁడున్ సువిక్రముఁడునై యత్యంతమున్ దత్ప్రజన్
వేదోక్తంబగురీతి బాలనముఁ డెల్విన జేసె నాత్మోన్నతిన్. 64

ఉ. సార్థకనాముఁడై సకలసద్గుణధాముఁడునై యమేయుఁడై
వర్ధిలు బుద్ధిసాగరుని ప్రజ్ఞయు సాయముకాఁ బ్రసాదుఁడే
స్పర్ధలులేని శాంతిమెయిఁ బాలనజేయఁగఁగలై సౌఖ్యసం
వర్ధకలీల రాజ్యమును భాగ్యవమేర్పడ రక్తిచొప్పడన్. 65

ఉ. శ్రీయుతమై యమేయము, సజేయమునై, ఘనగమ్యహర్మ్యశో
భాయుతమై, సమస్తవిభవస్ఫుటమై విబుధాళిసేవ్యమై
న్యాయమహాపథానుసరణస్ఫరణాభ్యజనపరీక్షితమై
హాయినిఁగూర్చె వారిపుర మన్నిపురంబుల మేలుబంతిగన్. 66

సీ. రాగంబు శూన్యంబు రాగమేయున్నచో
ఘనభవబంధమోక్షంబునందె
క్రోధంబు శూన్యంబు, క్రోధమే యున్నచో
బహుజన్మకారణ స్వాంతమిందె
లోభంబు శూన్యంబు లోభమే యున్నచో
నార్జితశాంత శిమానులందె
మోహంబు శూన్యంబు మోహమేయున్నచో
బ్రత్యగత్కైక్రేక్య పథమునందె

- గీ. మదమశూన్యంబు మదమున్న మమత నణవ
మత్సరముశూన్య మదియున్న మలములందె
భువిని దివిఁ జేయు కీలకముఁ గను ఘనులు
నాపురిములోనఁ బొల్చు బ్రాహ్మణులు మణులు. 67
- ఉ. వేదములంబఠించుటయొ పేదమహార్థములకొ వచించుటో
భేదమతుల్య హరించి సుఖదీచులఁ దేలంగఁ జాలు సంతతా
హ్లాదపథాన నెల్లరు మెలంగంగ నేర్చు విధికి విధించుటో
కాదని స్వప్రయోజనపుఁ గాంక్ష స్వధర్మము వీడరాద్విజుల్. 68
- కం. బాహుబలమునఁ జతుర్భుజ
నాహాశమున గెలువఁ జాలు నపరిమిత బలో
త్యాహాన్వితులుఁ బరార్థ
స్నేహితులుఁ బ్రపంచహితులు నిఖిలవృషసుతుల్. 69
- కం. తమబలవిద్యాసర్వ
స్వమునెల్లప్పుడును ధర్మసంస్థాపనఁగా
క మదమ్మునఁ దుచ్చుపు స్వా
ర్థమునకునై వాడరచటి రాజకుమారుల్. 70
- చం. ఒకటనులేని వస్తువుల నొక్కటఁదెచ్చుచు నొండుఁగూడ మూ
లకుఁ బడకుండ, సుంత మిగులంగఁ గ్రయించియు శ్రీలనర్థనా
యకుఁ బురుడింపజాలియును న్యాయచూడప్పరొకప్పుడైన న
త్యేకలుషజేపులర్యజను లార్యమహాజనులన్ని భంగులన్. 71
- కం. వినయము, భయమును, భక్తియు
ననుకూలతఁ, బ్రియము, శ్రమయు నలర ద్విజుల కొ
పినకొలఁది సమితనాహ
య్యనిరూఢి మెలంగుచుందు రచ్చటిశూద్రుల్. 72
- మ. తమరాజ్యంబున నేసమస్యయన్నినన్ దార్కొన్నఁ దామన్యుల
ట్ల మహాదూరగుకౌచు 'ఏమయిన' దంటల్ మాని తామందునకొ
దమకర్తవ్యమీఁ బూర్తిజేసి తుటిలోఁదన్నుక్తులై యెల్లరుకొ
విమతవ్యాళమృగేందులై యతులశాంతిన్ గాంతు రెల్లప్పుడుకొ.

మ. సడువంగవ్వుమటంచుఁగాని సడువంగవ్వుంబులొవానినిన్
విడువన్బావ్యమటంచుఁగాని విధులన్ వీడంగ నూహించ, కె
క్కుడుశ్రద్ధన్ విహితప్రకారముల సంకోచంబు లేకుండ నె
య్యెడ నెవ్వారికి వారు వర్తిలుదు రెంతే మోదమేపారఁగన్ 74

శా. తద్రాజ్యంతరసీమలన్ వెలయు కాంతల్, సర్వవిద్యాదులన్
భద్రోపాయములన్ బలాదులను రూపంబందునున్ పించి ని
ర్ణదప్రీతికియ భర్తలన్ శిశువులన్ స్నేహస్వభావానఁ జం
చదీరిన్ గడుసాయమాదురు మహాత్మాహాన్నతిన్ బేర్చుచున్.

చ తమతమజాతికిందగు విధంబగు ధర్మమునెల్ల వారు ని
త్యమును సమాచరించి, యసుమంతపరస్పర భేదబుద్ధియున్
భ్రమయును న్యూనతాధికతరస్థితులు న్నద మీను లేక శాం
తిమెయిని వర్తిలంగలరు తేకువమీఱఁ బ్రజాళి యచ్చటన్. 76

మ. నికవర్ణాశ్రమయోగ్యధన్యతతులన్ నిత్యప్రమోదంబుఁ గూ
ర్ప జరుల్ వర్తిలువారెకాని పగధర్మంబందు సంప్రీతి ని
ల్చి జడత్వంబున యుక్తమా తమక్రియాళిన్ హీనులై యున్నతిన్
బ్రజలందున్ గనఁగొనువారి నటఁ జూపన్ నేర మేయొక్కరిన్. 77

మ. పటుయంత్రమున నెట్టిచోటుల సమర్పంబడ్డ భాగాదుల
చ్చటనేయుండక మారుచున్నయెడ నీషన్మాత్రమున్ యంత్రమె
ప్పటియట్లాడనిరీతి జాతులును నిల్పంబడ్డ ధర్మాళి నుం
డుబఁబోనాడి కలంగుచున్నయెడఁ గీడుస్థల్లు వృత్తులెక్కన్. 78

శా. ఆయంత్రమున నేవిభాగమును నాయాస్థానరాజిన్ మహా
మేయంబొ విలువన్ నహించునట, నెమ్మిన్ సర్వజాతుల్ సదా
స్వీయస్థానములన్ సమానఘనతన్ జెందున్ బరస్థంబులై
పాయున్, గాన స్వధర్మమే సతము సల్పన్ జాతు రెందున్బ్రజల్॥

మ. ఎపుడున్ బైసయి దోచు భేదములు లేకీజాతు లేపారునం
టపహాస్యపద, మైనఁ గన్పడు విభేదానీకముల్ లేసి స
ర్వపదార్థస్థితసచ్చిదాత్మ, కలతత్వమొంది యానందపూ
ర్ణపథంబందుఁ బరస్పరప్రియముమై రంజింతు రెల్లారలున్. 80

మ॥ సతమున్ భేదములక గనంబడుటె నైజంబొ జగంబందు భే
దతతుల్ బాపి సమంబునెయుటకు యత్నంబుల్ వృథాయంచు సం
తతమా భేదములక మునుంగని యభేదజ్ఞానమున్ నేర్చి ధీ
రత వర్ధిల్లదరే పరస్పరమదేర్ష్యలైకప్రేమాత్ములై. 81

మ. అవివేకంబు బరస్పర్షిలునుఁ శ్రోర్యంబున్ వివాదంబుఁ దృ
ష్ణఁ విడంగల్లి జనుల్ కులంబులునుఁ దన్నునైంబులౌ వృత్తు లా
ర్యవినిర్దిష్టవిధాననర్తకులును నుద్యచ్ఛాంతినేరారుచుఁ
భవిచారిద్యృప్తిశాచముక్తులయి సమ్మోదింతు రెంతేసియున్. 82

కం. న్యూనాధిక జాతులలో
న్యూనాధికవైభవముల నుండిన జనుఁ
మానసు నీచోన్నతమతు
లానందమెకందు రెందు నాభేదతతిన్॥ 83

చ. హృదయములక బరస్పరశుభేచ్ఛల భూరివిశాలభావముల్
సదమలతన్ వివేకమును జక్కఁగ నేర్వకయున్న నేకతన్
బొదలఁగజేయ బైవయినెఁబూనెడి యన్నిములెల్ల వ్యర్థమా
టఁ దలఁచుచున్ సమత్వముఁ బొడం గననేర్తురు భేదరాజినిన్. 84

క॥ స్థిరుడై సుఖకరుడై గుణ
వరుడై యతులచతురంగబలభాస్వరుడై
సురుచిరుడై రిపుహరుడై
సరవరుడరమరలఁ దొరగి నరులను బ్రోచెన్॥ 85

గీ. సకలసద్గుణములుగల్గి చతురుడగుచుఁ
బ్రజలబిడ్డలరీతి, గాపాడుచుండి
వారివిశ్వాసముంబొంది ప్రభుండు ప్రజలు
వలరిరి శిరమ్ము నితరావయవము లల్లు. 86

సీ. ఘననుదర్శనుడౌట జ్ఞానధాముడునౌట
నగధరుం డతఁడుఁ బన్నగధరుండు
శ్రీకోటితుండౌట జితమన్మధుండౌట
మారతాత మతికుమారతాత

సద్వనమాలియై సదహీనమాలియై
మాధవుండాలెడు మాధవుండు
భూరమాధవుడౌట భోగదీప్తతపీశ
వాహనుండుఁ గవీశవాహనుండు

గీ. రూక్షవీక్షణమాత్ర సుసిక్తితోగ్ర
ఘనవిపక్షుడేయయ్య దాననవరతిము
సకలమునిదేవసేవితసచ్చిదాత్మ
నాత్మవీడమి శ్రీధరుం డాతఁడగును.

87

కం. రూపంబు విద్యజవ్వన
మేపును సద్గుణవితాన మెంతయు నాభూ
మీవతి కులదీపకునం
దేవననొండొంటిమించి వృద్ధినిఁ బొందెన్.

88

మ. కడుసూక్ష్మంబుగ గ్రీష్మమందు జలమాకర్షించి యాలోకిమి
త్రుడు సర్వంబును వానకాలములయందున్ స్వస్వపుద్గర్ధమై
యిడునట్లొనరఁచాలుఁడున్ బ్రజలనేమేన్ బన్నులంగొంచు న
య్యిడుమల్ నాపవ్యయించి సంతతమురక్షించున్ సమస్తక్షితిన్.

మ. పృజచేతక్ సతీతంబు వారలను సంరక్షింపగా నిల్వఁబ
డ్డజనుండంచుఁ దనునగున్ నృపుఁడొకంటన్ భూరిభోగాభిస
రజప్రతాక్షులతోడ నన్యవివిధపాకామ్యముల్ తీర్చుకో
నజుఁడొవైభవమిచ్చెనంచుఁ దలపోయుంబోఁడు స్వప్నంబునన్. 90

మ. అకలంకుండగు నానృపాలకుఁ డమాత్యాచార్యసామంతనా
యకమిత్రాప్తపురోహితాదిపరివారావేష్టితుండైనభన్
బ్రకటప్రాధీనుండ బోయలును పౌరస్తామముల్ వచ్చి కా
నుకలన్ దీర్చి సభక్తిమొక్కి వినయానూనాత్మలై నిల్చుచున్.

మ. అమితోగ్రహీవరావాసింహశరభవ్యాఘ్రేభభల్లూకఖ
ద్గమహాక్షాదిననాటమున్ మిగులలెక్కన్మిఱి యొక్క మృగిన్
స్వమహాకూరత గ్రామసీమలను స్వేచ్ఛన్బొచ్చితామెల్లచో
ట్ల మదంబొప్పు జెలంగుచుంట మొఱవెట్టన్నాథుఁ డాలించుచున్.

ఉ. ఇంతగ క్రూరసత్వములు వృద్ధినిజెందెడిదాఁక నేల ర
వ్యంతయు శ్రద్ధదీసికొనరైరని మంత్రులవైపుఁ జూచి గో
రంతకొఱంతలేక మృగయార్థము సర్వమనాయితంబుగా
వింతుకుగాక శ్రీఘమని వేగమయానతినిచ్చి యయ్యెడఁ. 93

ఆ. అలఘుతమములైన యట్టికార్యావళి
మాత్రేఁదీర్చి యపు డమందగతిని
వేటఁగోర్కి సభనునాటికేఁ జాలిం చె
రణవిజితరిపుండు ప్రభువరుండు,

మ. దరభేరివణవానకాదులును నుద్యచ్ఛృంగగోవక్త్రముల్
మొరయన్ విండ్లునుగండెలున్ వలలుకుల్ పూరేండ్లుగొడ్డండ్లు దు
ర్భరబాణాసనశూలకుంతలపరిఘవాత్రాగిశాత్రాయుధో
త్కరమున్ గోటరివేటకుల్ గొని మహోత్సంతస్విజృంభింపగఁ.

చ. ప్రభుతిలకుండు భూభరణభార మమాత్యులకప్పగించి జం
తుభయమమాన్పు నుత్సుకత తొందరఁబెట్ట బ్రభాకరాభన
న్నిభఘనతేజమొప్ప గణనీయమహోగ్రచమూనమేతుండై
సభయముగన్ రిపూత్కరము సందులదూరఁ బ్రయాణమైతగఁ.

క. ఆవనీసురశుభనూక్తులు
నవలాహరతుల తతులు సతజననుతులున్
కవిగాయక సన్నతులును
నవిరళముగ వెలయ నధిపు డరిగెన్ వనికెన్. 97

క. కతివయవయనంబుల న
య్యతిలోకపరాక్రమాభ్యుఁ డరిగి యరిగి యు
ద్ధతిజేరెఁ బుణ్యగణ్యము
నతులస్పృగశరణ్యమును మహారణ్యమటన్. 98

ఉ. మాటులఁబెట్టియన్ వలలమాయలఁ బన్నియుమచ్చులుంచెయన్.
వాటపుఁగావుగాయుచును వస్యమృగప్రకరమ్ములన్ సమ
ష్టాతిత చిత్రవాద్యములఁ దత్తిలమున్ విడనాడఁజేసి యా
రాటమునక గలంగి చెదరంగ నొనర్చిరి వేటకుల్ వెనన్. 99

- ఉ. గొన్నిటి బాణజాలముల, గొన్నిటి శూలపుగోటులనొగడన్
గొన్నిటి ముష్టిఘాతములఁ గొన్నిటిఁ కరారమృగావళిన్
మహాపన్నతనొందఁజేయుచు నృపాలుఁడు భూరివిరోధమున్న
వేటన్నడిపిం దె నిస్తులభటప్రకరంబులతో వనంబునన్. 100
- గీ. కూరమృగములఁ బెక్కింటిఁ గూలనేసి
చెంతవిశ్రాంతిఁగొనఁ జింతనుంత పొడవ
పాదచారియై వనిని నృపాలవరుఁడు
చనియె నొకసృవంతతటమునకు తీల. 101
- గీ. చెంతనున్నట్టి మునిపల్లెఁ జేరి యచట
డర్శనీయులౌ ఘనులఁ బెద్దలను గొలిచి
భవ్యవిషయాళి నెఱిగి దీవనలనొంగి
యతులితాకర్షణీయ దృశ్యములఁ గాంచి. 102
- కం. సైన్యచుట్టు బరివారము
లన్యలు సచివులును దన్ను నచ్చటజేర
మాన్యుడు ప్రసాదసరపతి
వన్యస్థలిగిడి యరిగి స్వపురోన్ముఖుడై. 103
- కం. రాకాశశిరాకకునీ
రాకర మేకరణిశేరలు నాకరణిని భూ
మికాంతరాక కలరి పు
రౌకసు లుప్పొంగి చెలగి రుత్సాహమునన్. 104
- చం. మదమునఁ గత్తిజూపి కడుమన్ననగన్న నృపుండు కాపెన్
మదమునఁ బ్రేమజూపి మనముల్ గొని యుండిన నేతయాట న
ద్వైదయము మీరి నెల్లరును దీవన లాంతులిచ్చి పొల్చిరో
ప్పిదమగు నెమ్మనమ్ములను పెద్దలుఁ బిన్నలు సంతుల్యునన్. 105
- మ. అకలంకార్ధికతాకృతసాంఘికమహాధ్యాయాన్నతాముష్మిక్తై
హికసన్నైతికరాజకీయవిధులందెంతేనియారోగ్యవ
ర్ధకమార్గంబులఁ దేరఁగా బ్రతినరుం బ్రజ్ఞాన్వితం జేయుట
సుకరంబయ్యెను వారిసాలనము విజ్ఞుడైన యాతేనికిన్. 106

మ. సచివశ్రేష్ఠుడు బుద్ధిసాగరుని ప్రజ్ఞాయుక్తిశక్తుల్ స్వకీ
యచమూరాజయునాత్మబుద్ధియు ప్రసాదాఖ్యావనీపాలు శ
త్రుచయూర్తి ప్రదుగాగ స్వీయజనసంతోషప్రదుంగానాన
ర్చి చతుర్వార్ధి పరీత కీర్తియుతుడై చెల్వొండజేసెంగడున్. 107

ఉ. ఎట్టిమనమ్ము లోగొనుచు నిట్టె విశుద్ధునానర్చి ప్రోచుచున్
జట్టముజేయలేని పని చక్కనిబోధలొనర్చునంచు నా
దిట్ట సుబోధలున్ మిగుల దీప్తిని వ్యాప్తి నొనర్చి యెల్లడన్
గట్టిగ నీతిమార్గమునఁ గట్టి దివంబునుఁ జేసె భూస్థలిన్. 108

మ. ఎది నేర్వంగనియున్న నన్యమగు నెన్నేవిద్యలున్ లొంగునె
య్యది నేర్వంగనకున్న నన్యమగువిద్యల్ పూర్ణతంగూర్పవో
యది నేర్వంగని యుంటు బెక్కురిహలో కాముష్మికాధ్యాత్మికే
త్తదురూహంశిసుఖాళి నిచ్చమెయిఁ బొందంగల్గి రొక్కు-మ్మడిక.

మ. బలమున్ రూపము వైభవంబుఁ జలమున్ బ్రాగల్భ్యమున్ గల్గియు
న్న లవంబున్ విషయప్రసక్తి మదమున్ దంభంబునుం బొందమిన్
వెలయున్వంతల వింతయై పతి తొలిన్వెల్లొందు నయ్యేడు విం
తలకుం దొంటిగ నిల్చి యంచుఁ గడునెన్నుం జొచ్చి రెల్లారటన్.

శా. వేదాంతప్రతిపాదితాంచిత మహావిజ్ఞానమార్గంబునం
దేదాంతుండు మనోవచఃక్రియలయం దేవొప్పవర్తిల్లునో
మోదంబాతనిసొమ్మెయై సుగుణముల్ పూర్ణంబుగాఁ నొంది యా
హ్లాదిండుఁ ఘనశాంతియన్యున కదెట్లబ్బున్ రవం తేనియా. 111

మంజుభాషిణి: సతతార్తరక్షణవిచారభాసురా!

శ్రుతిమస్తకామ్రజవిశుభ్రమందిరా!

దితిజాళిభీతికరధీరసంగరా!

ప్రితిజామనఃకమలచిత్రబంధరా!

112

కతికంఠభూషణము:-

మహానీయదిన్యమహిమాస్థిరభోషితసర్వలోకధీరా

అహితాళిభీకర మహాసమరాంగణనైపుణీవిచారా

తుహినాంశువక్త్రపరితృప్తబహుక్రతుభుజ్యనువ్యవారా

మహిజామనఃప్రియతమప్రతిభాయుతచారుసంక్రచాతా!

మంగళంమహాశ్రీవృత్తము:-

అర్క-కులజాతమునియాగజయదాతనగజాధిపతరాసననిరామా
తర్క-తతిదూరపరతత్వసువిచారమహితక్షితిభవాహృదయధామా
కర్క-శవినాశరిపుకాండయమపాశదశకంఠమదభంగకరనామా
మర్క-టపతీశఘనహనిహృదయేశనిగమస్తతమహేశజయరామా.

గద్య:- ఇది శ్రీరామానుకంపకటాక్షలబ్ధకవితాధారేయ

కౌండిన్యగోత్రపవిత్రమత్యవంశపయః

పారానారరాకాసుధానిలయ కామేశ్వ

రాంబాసూర్యనారాయణార్జుతనయ

విబుధవిధేయ శ్రీసుబ్బరాయ

ప్రణీతంబైన నిశ్చేయ

సాసందకావ్యమందతి

పంచమాశ్వాసము

సంపూర్ణము.

తప్పొప్పుల పట్టిక.

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
1	3	సకలౌప	సకలౌప
3	5	మిథ్యజగత్పరితోషతంబు	మిథ్యజగత్పరితోషదంబు
3	6	శాపనిష్పత్పతిపాది	దాగ నిశ్చిర నిబోధి
3	15	యడియాప	యడియాస
8	5	నఘసౌంత	ఘనఘ గాఘనముసౌంత
9	15	కోశలన్	కోశలన్
9	24	మంత్రున్	మంత్రున్
10	2	కళన్	కళన్
10	22	దిట్టవౌయూ	దిట్టమానీ
13	11	ధారిణీతలికిన్	ధారిణీస్థలికిన్
14	7	నీరదు	నీరద
14	10	ఖజ్యోతనా	ఖద్యోతనా
16	4	గాసి	గాన
16	14	కోమలత	కోమలతర
17	14	ప్రత్యాదుల	పుత్యాదుల
18	6	కాంచు	కొంచు
18	14	స్త్రీ	నీస్త్రీ
20	3	దుతులిత	దతులిత
22	4	నిశ్చేష్టులె	నిశ్చేష్టులె
22	5	దబ్బుషి	నాబుషి
22	23	నెఱిగు	నెఱుగు
23	22	నిశేసు	నిశేశు
24	7	దద్దంగాన	దద్దంగాన
24	16	లేము	లేదు
25	4	గూర్చునన్	గూర్చున్
27	8	నెవ్వారికిన్	నెవ్వారికిన్
27	18	తతాత్మజుడు	దదాత్మజుడు
28	17	డద్ది	డద్ది
32	19	దన	గల

34	7	దరింపన్	తరింపన్
34	10	నట్టు	నట్టి
34	25	దృష్టు	దృష్ట
35	20	పూర్ణుడై	పూర్ణుడై
35	24	నెండన్	నెండన్
36	1	గణ్యత	గణ్యత
„	6	హసకీడ	హసనకీడ
„	18	మెట్టదుట	నెట్టదుట
„	19	బెసంగ	బెసంగ
37	15	కతల్	కడన్
„	13	సత్యత్సహి	సత్యత్సహి
„	16	జంతాందుగిడున్	జందుగిడుతాన్
38	6	తుండగా	తుండుగా
„	9	మేతన్నామక	మేతన్నాయక
38	16	జేయ	జేయపు
„	16	చలిమయ	చలితుఁజేయపు
„	25	దశత	వశత
„	28	కన్నడనంబరవీధి	కానగనయ్యెనుమింట
39	1	వర్తనముల	వర్తనముమూల
„	24	రఘుద్వంశ	రఘూద్వంశ
„	28	సృష్ట	సృష్ట
41	9	చత్రిడు	చరిత్రిడు
41	22	న్నన్నర	నన్నర
42	2	నచ్చెనటు	నచ్చినటు
42	3	యాత్మకైక	యాత్మకైక్క
42	20	వ్యాదిగ	వారిన
43	3	బట్క	బల్కు
43	1	తడవులనుండి	తడవులనుండి
43	4	వ్యధాళి	వ్యధాళి
43	4	వ్యర్థమగు	వ్యర్థమగు
44	8	ముహృదయ	మునిహృదయ
44	10	నిశ్చేయనగన్	నిశ్చేయనన్

45	1	యాజ్ఞ	యాజ్ఞ
45	1	నత్యంతమున్	నత్యంతమున్
45	3	ధన్వత్వము	ధన్వత్వము
45	4	స్మధుండు	నాధుండ
46	1	సిరియుశౌరి	శౌరియుసీరి
46	22	మగ్గువొనర్చి	మగ్గువొనర్చి
47	22	రాజ్యామాత్య	రాజామాత్య
48	11	శిద్ధుండౌ	సిద్ధుండౌ
49	5	దత్ప్రజాని	దత్ప్రజా
49	11	యచ్చటన్	యచటన్
50	7	నిమేషంబటి	నిమేషంబటి
53	1	బాలికలాట	బాలికవాట
53	25	కిక్కియయి	కిక్కియయి
53	27	మండితుండుగు	మండితుండునగు
54	10	ఊక్కడు	ఊక్కండు
57	4	వచించిరెంత	వచించెనెంత
58	3	నాటిఁగోలె	నాటుఁగోలె
60	28	బంపెనతింపగ	బంపితినుంపగ
62	24	కెల్లారన్ గడున్	మర్త్యానీకముల్
64	2	స్నిల్పుచు	నిల్పుచు
64	3	దుస్సాధ	దుస్సాధ
67	13	నిక	నిజ
67	17	సమర్పం	సమర్పం
67	28	రెల్లారలున్	రయ్యెల్లరున్
68	12	జేదతతిన్	జేదతతిన్
69	5	సుసిక్కి	సుసిక్కి
70	21	పయనంబుల	గమనంబుల
71	5	కూర	కూర
71	21	కాపెన్	కాకపెన్
72	9	నెన్నే	నెన్నే
72	16	రెల్లారలున్	రందెల్లరున్

